Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 20 апрель, 1978 шу. ● № 47 (5869). ● Мах 2 кеп.

ПАРТЕ ТIАХЬЕХАМ

Массаза а санна цIейна хьалхарча деношка декаш да кепатеха арадаьнарча 1-ча Майна хетадаьчa вай хьамсарча парте тIахьехама дешаш.

ЦIей тIакховчача деношка КПСС Центральни Комитето советски нах тIахьех мехка халкъа боахама деррига доакъош дIахо дегIадоаладара шоай деррига низаш тIадахийта, социалистически Даьхен дунен халкъашта юкъера сий лакха лоаттадара вай парте массаза а йоакхо елга, социалистически мехкий бартцхьоагIон вIашн цхьана леладу гIулакхаши дIахо а чIоагIде кийча хилар хьагойт, дунен тIарча болхлой болама цхьоагIо чIоагIъяра тIахьех.

Вай Даьхе ЦхьоалагIча майна накъайоагIа иттлагIча пятилетка заданеш кхоачашъяра тIехьа хьинаре къахьегача наькъагIа. ШерагIа яржаш латт производства эффективности балха дикали айяра, кхаь шера план СССР Конституци тIайийца шу дузача дийнахьа — 7 октябре кхоачашъяра тIехьара социалистически яхь. Болхлой классо, колхозхоша, интеллигенце толаме кхоачашду шоай социалистически декхараши встречни планаши, миллионаш бола советски нах чIоагIа кийчо еш ба коммунистически субботника. Цудухьа цар дегашка кIоаргга чудийшад парте Центральни Комитета тIахьехамашцара:

— СОВЕТСКИ СОЮЗА КЪАХЬЕГАМХОЙ! КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ 1978 ШЕРА ХАЛКЪА БОАХАМА ПЛАНАШ КХОАЧАШ А ТIЕХКХОАЧАШ А ЯРА ТIЕХЬА! ЭГГАРА ЛАКХАГIА КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ, ПРОИЗВОДСТВА ЭФФЕКТИВНОСТИ БАЛХА ДИКАЛИ ХИЛИЙТА ГIЕРТА! яха дешаш.

Нохч-ГIалгIайчен дукхагIча промышленни предприятей, гIишлоний коллективаша, колхозхоша, совхозий болхлоша цу тIахьехамо ма-яххара бу шоай болх.

Цунна дола тешал да укх шера цхьоалагIча квартале баьча балха итогаш. План тIехкхоачашъяьй республика промышленносто, дикагIа лел гIишлошъерий гIулакхаш, дика вIаштIехьдаьха дIадоладаьд кхашкара бIаьстан балхаш.

Советски наьха творчески низаш алсамдаьхар дукха ха йоацаш СибарегIени Гаьнарча Малхбоаленн районашка КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель новкъост Л. И. Брежнев ваха хиларо. Цига цо оттадаь декхараш кхоачашдар боккха лоархIам болаш долга дага а кхоабаш КПСС ЦК Политбюрос, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето белгалдаьд, план парте экономически политика чакхъяккхара керттера инструмент хилар кулге а лувцаш ерригача партийни, советски, боахама органаша 1978 шера а бIаргчача пятилетка а планови заданеши тIайийца социалистически декхараши хаьлда кхоачашдара керттера низаш тIадахийтанза даргдоацаш долга. Из деш къаьстта уйла тIаяхийта еза чурча торонех дикагIа пайда эцара, предприятей проектни мощносташ сихагIа караерзяра чотагIа дукхагIа продукци арахецара, «готта моттигаш» эшаяра, организованность, порядоки дисциплинеи боахама балха хIара участке лакхъяра.

Из дизза доагIаш да Нохч-ГIалгIайченна а. Цудухьа вай республика къахьегамхоша дегаш айденна тIаэц:

— СОВЕТСКИ СОЮЗА КЪАХЬЕГАМХОЙ! КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ КПСС XXV СЪЕЗДА ИСТОРИЧЕСКИ РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЯРА ТIЕХЬА, ДЕГIЛЕНАЧА СОЦИАЛИЗМА ТОРОНЕХ БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА ГIЕРТА! аьнна баь тIахьехам.

Парте тIадуллаш дола доккха декхар лерхIаш тIаэц советски наха вай мехка индустриальни низ дIахо дегIабоалабара а чIоаI бара а, технически прогресс сихъяра, юрта боахамъ кхы а лакхагIча лагIа тIа баккхара тIехьа къовсам лоаттабе яхаш беш бола тIахьехам. Дукха гIулакхаш чакхдаха дезаш ба халкъа эша товараш арахецача промышленноста болхлой, гIишлошъераш, транспорта, бувзама, торговле, общественни кхачан, быта служба, унахцIено лоравра, халкъа дешара система болхлой.

Майна хьалхарча ТIахьехамаш тIа парте Центральни Комитето сийле кхайкаю сийлахь-доккхача советски халкъа, турпалча болхлой класса, колхозхошта, халкъа интеллигенцена. Вай халкъа йохаргIоаца цхьоагIо дошо алапашца дIачIоагIъяь я мехка Керттерча Закона тIа. ХIаьта вай цIенча дег тIара оал ТIахьехамаш тIара:

— ЯХИЙЛА СОВЕТСКИ КОНСТИТУЦИ — ДУНЕН ТIА ЭГГАРА ХЬАЛХАРЧА ХАЛКЪА ЮКЪАРЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КЕРТТЕРА ЗАКОН! яха дешаш.

Вай даьха деррига толамаш, кховзткъа шера карагI мел даьнараш хьахиннад хьамсарча ленински Коммунистически парте хьалкъал долаш кулгал а деш. Цудухьа тахан дегашта чIоагIа тоам а хулаш вай ях:

— ЯХИЙЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА ЛЕНИНСКИ КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТИ — СОВЕТСКИ ОБЩЕСТВАНА КУЛГАЛДЕШИ ЛОСТАМ ТЕЛАШИ БОЛА НИЗ!

ЦхьоалагIча майна накъадолхаш вай дика кхетаду машаре даха а къахьега а хьалаш вайна Iалашдер Коммунистически партеи Советски правительстваси дIахьош йола ленински арахьара машара политика йолга. Тахан вай дIакхайкаду:

— ЯХИЙЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА МАШАР БЕЗАШ ЙОЛА ЛЕНИНСКИ АРАХЬАРА ПОЛИТИКА!

ЙИЗЗА КХОАЧАШХИЙЛА МАШАРАИ ДУНЕН ХАЛКЪАША ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРАИ ТIЕХЬА, ХАЛКЪИЙ КОРТАМУКЪАЛЕИ ШОАЙ ЛОIАМАГIА ХИЛАРАИ ТIЕХЬА ДIАХО КЪОВСАМ ЛОАТТАБАРА КПСС XXV СЪЕЗДО ОТТАЯЬ ПРОГРАММА!

Майна хьалхарча укх деношка вайна къаьстта чIоагIа хоалу вай парте де лерхIараши чакхдоаха гIулакхаши дуне революционни эргадаккхара тIадерзадаь долга. Воай низех бIубенна а кхоллама хьинарах хьалдиза а долаш кийча да вай ленински идеяш вахаре чакхъяха. Дегаш гIоздаьнна, уйлаш айенна долх вай къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча барт-цхьоагIон денга — ЦхьоалагIча майга.

Вай дегашка курал чуйоссаеш бек тахан:

— ЯХИЙЛА ВАЙ СИЙЛАХЬ-ЙОККХА ДАЬХЕ—СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗ!

— МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА БАЙРАКХА КIАЛА, КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ КУЛГАЛДЕШ — КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕЧА КЕРДА КОТАЛОНАШ ЯХАРА ДIАХЬАЛХАШКАХЬА ДОЛЛЕ! аьнна бола тIахьехам.

СУРТА ТIА: 15 апреле «40 лет Октября» совхозе хиьна хьажкIаш леласрий республикански семинар - совещани чакхъяьнначул тIехьагIа ялат дIадувча техникага хьожаш ба совещане доакъашхой звеньевойш-механизатораш (аьрдехьара аьттехьа): Даурбеков Яхьья — «40 лет Октября» совхоз, Бамбатнев Супьян — «Братский» комсий совхоз, Гелисханов Ювсап — «40 лет Октября» совхоз, Матаев Берс «Лермонтовский» совхоз; Кодзоев Закре — «40 лет Октября» совхоза керттера инженер техниках лаьца царна дувцаш воал. (Семинар-совещанех йола материал еша 3-ча оагIо тIа).

З. ДАУРБЕКОВА сурт.

СИЙЛЕ ХИЙЛА КОТБАЬННАРИЙ!

Птичникаш монтаж яра ханал хьалха дIаяларан монтажни балхаш кхоачашдараи тIехьа лелаеча социалистически яхьа итогашка а хьежа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои облсовпрофои 1978 шера март бетта котъяьннарг лаьрхIай «Чечингколхозстрой» объединене Грозненски колхозий юкъара дIа-юха лела механизировании колонна коллектив (МПМК начальник нов. Д. Н. Хаджиев, парторганизаце секретарь нов. В. В. Борисов, месткома председатель нов. Н. С. Лец). Цу коллективо Грозненски района «Майская» яхача оалхазарий фабрике хьал а яь монтаж е дIаеннай 2 птичник.

Птичникаш хьалъяра проектно - сметни документаци ший ханнахьа оттаяра «Краснодарсельхозтехпроект» яхача проектни контора Нохч-ГIалгIай филиало (директор нов. А. П. Поддубный, проекта керттера инженер нов. Г. И. Грищенков), «Грозгипросельхозстрой» институто (директор нов. Р. М. Солтамаков, проекта керттера инженер нов. Ю. С. Бутерин) баь дика болх белгалбаьб.

АГРОТЕХНИКА ЛОРА А ЕШ

1051 гектара тIа комсаш я Надтеречни района «Братский» совхозе, 751 гектара тIара яраш хьувкъам луш я. Царна Iунал деш хIанзле дукха балхаш де кхоабаьб цу боахаме. Еррига комсий кIотарган ший ханнахьа лаьтта кIалара хьамукъа а яьха шпалерех хьал а йийхка хIанз йоIаш латт. Из болх беш хIара дийнахьа комсий бешамашка хул юкъера лаьрхIача 100—120 саг.

Ялата, доакъара культураш Октябрьски Револющe орден лелаеча коммуниста Гиназов Канас кулгалдеча мехотряде кхею. Дукха ха йоацаш 155 гектара тIа генараш дIа а дийна хIанз 680 гектара тIа долча кIина, доакъара дIайийначa тайп-тайпарча баьцашта вегетационни хьисапе хий дуллаш ба мехотряда кхаш леладераш. Къаьстта дика къахьег Исранлов Шавалус, Гакаев Рамзана, Ильясов Махьмада.

Укх деношка хьажкIаш дIае болалургба механизатораш. Из болх дIаболабе деррига кийча да. Иштта, агротехника бокъонаша дIадеххача тайпара ший ханнахьа макха баьккха, шозза культиваци яь лаьтта, деррига цхьоалагIча класса долаш фу, кхыдар.

М. ХАМАТХАНОВ.

ДЕКХАРАШ ТIЕХКХОАЧАШДАЬД

Пятилетка кхоалагIча шера доккхий социалистически декхараш тIайийцад «Грознефть» производственни объединене гIишлон - монтажни управлене коллективо. БIаргчача шера «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьега дош деннад цо. Шера план 25 декабре кхоачаш а еш, 3025 эзар сома маьха гIишлон-монтажни балхаш чакхдаха, эксплуатаце дIа мел лу объекташ дикеи тIехдикеи мах байташ дIаяла, пятилетка хьалхарча кхаь шера задани СССР керда Конституци тIайийца шу дузача денга кхоачашъе, цу денга производственни оборудованеи ремонт ю база эксплуатаце дIаяла, бурув теха яьнна ворхI мезозойски скважина дика кийчъе социалистически декхараш тIайийцад гIишлонхоша. Цул совгIа цар дош деннад рационализаторски предложенеш производствана юкъейоалаярах пачхьалкхенна 40 эзар сом пайда бе, 20 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 5 тонн металл, 15 тонн цемент, 10 кубически метр хьун материалаш, 20 тонн битум, 5 тонн доагора-смазочни материалаш кхое.

Шоай дош дизза кхоачашдеш ба гIишлонхой. 670 эзар сома маьха гIишлон - монтажни балхаш а деш, квартала план 25 марта кхоачашйир цар, планал совгIа пайда йийцар 90 эзар совгIча сомах, къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул совгIа 9,3 процент лакхйир. Пачхьалкхен план тIехкхоачашъярах, зIамигчун а доккхачун а ккомбарах баь пайда 76 эзар сом да.

Уж толамаш доахача яьржача социалистически яхье хьалха латт коммунист Краснянский Петр Иванович керте латтача участка коллектив. Шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ва Къахьегама сийлен кхоалагIча лагIан ордена кавалер газоэлектросварщик Королев Эдуард, такелажник Юсупов Мувса, кхыбараш. Цар хIара сменагIа нормаш 120 — 130 процент кхоачашъю.

А. ТИЩЕНКО.

22 апреле — коммунистически субботник

ТIЕХХЬАРА КИЙЧО

Самардийнахьа КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. Л. Д. Магомадова председателал а деш, субботник дара йолча республикански штаба заседани хилар.

Цига дийцар промышленни предприятеша, транспортни, торговлеи общественни кхачани организацеша, культура учрежденеша 22 апреле чакхдоаккхаргдолча «цIеча шоаттденга» яьча кийчонах дола дешаш.

Хоам баьча «Грознефть» объединене генеральни директора заместителa А. Н. Сардалашвиле белгалдаьккхар коммунистически субботнике мехкдаьтта доахарех город Грозне дакъа лоацаш 10116 саг хургволга, хIаьта царех 6,5 эзар город тоаяь цIенъеча. Гулдергда 42 тонн тиша аьшк, Старопромысловски шоссена гопахьа 500 метр турникет юлларгья, 1,5 гектар лаьтта гаьнаш дIайогIаргья. Цу дийнахьа дергдола балхаш, пятилетка фонде дIалургдола ахча соахкарчул дукхагIа хургда.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча республика культура министра нов. Р. А. Сайханова хоам бир «цIеча шоаттдийнахьа» къахьега арабаргболча наьха самукъадоаккхаш 46 автоклуб хургхиларах, хIаьта торговле министра заместителa Ж. М. Евлоева белгалдаьккхар цу дийнахьа нах дукхагIа вIашагIкхийттача моттигашка мах беш 31 буфети лотоки хургхиларах.

Городе чухьа а республика районашкеи нах бахача моттигашкеи шоаш яьча кийчонах дийцар укхаза производственно-технически бувзама управлене начальника А. З. Ханта.

Транспортникех 22 апреле шоай балха моттигашка къахьегаш хургва 4 эзар саг, город цIенъяь хозъеча — 1200. Цох лаьца дийцар укхаза НГIАССР транспортни управлене начальника Е. А. Надирова.

Заседани чакхйоалаш къамаьл даьча республикански штаба начальника нов. Л. Д. Магомадова декхар хьалхашка оттадир субботник лакхача организационно-идейни боараме чакхдаккхара тIеххьара кийчо яра цIаькха а коллективай кулгалхой шоай торонашкеи кхоачамашкеи хьажара.

Деррига кийчдаьд

В. И. Ленин ваь 108 шу дузача денна хетадаь субботник толамца чакхдаккхара деррига кийча да Шалински района «Автуринский» совхозе.

ХIара коллективо къахьегаргдола моттиг, дергдола балхаш къовстадаьд совхоза партийни организаце секретарь Амалиев Черно керте латтача, хIаьта субботник хургдолча дийнахьа дергдолчунга хьожаш хургйолча штабо. Цул совгIа Iалашбаьб эшаргбола гIирс, иштта: дIайогIаргйола гаьнаш, зизай фу, белаш, йолхьингаш, коа лостам беш къахьегаргдолча мехмастерске, фермай, контора коллективашта. ХIаьта механизатораша юртбоахама культурашта Iунал деш болх бергба. Хьалхарча квартале кходаьча доагорца къахьегаргда цар. Белгалдаккха доагIа керттерча субботника кийчо еш совхозе дIадахача шоатта дийнахьеи цул хьалхеи ши субботник чакхдаьккха хиннлга.

«ЦIеча шоаттдийнахье» дакъа лоацаш хургва 840 совгIа саг. Цу дийнахьа даьккха деррига ахча иттлагIча пятилетка фонда юкъедохийтаргда.

Х. МАГОМЕТОВ.

САРАТОВ. Коммунистически субботник долча дийнахьа города предприятеша арахецаргья йиъ миллион сома маьха продукци, цу даькъе кхояьча бедалеи материалийн чотагIа 530 эзар сома маьха продукци.

СУРТА ТIА: сборочни цехе балха план ювцаш ба. Аьрдехьара аьттехьа — слесарь-сборщик В. Горелкин, контролер О. Салюкова, мастер В. Каныгин, слесарь - сборщик М. Смирнов.

ТАСС фотохроника.

СИЙЛАХЬ-ДОККХАЧА ДЕНАЛА ХЕТАЯЬ

(НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА «ЗIАМИГА ЛАЬТТА» ЯХАЧА КНИЖКАНА ХЕТАЯЬ КОНФЕРЕНЦИ)

Селхан Грозне кердача театре хилар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела, СССР оборона Совета Председатела Советски Союза Маршала Л. И. Брежнева яздаьча «ЗIамига лаьтта» яхача книжкана хетаяь конференци.

Из книжка яздаьд ЗIамигача лаьтта баьча тIем тIа дакъа лоацаш хиннача Л. И. Брежнева. Цу тIа дувц советски салтий деналах, дерригача советски халкъа къонахчалах.

Зале ба тIема ветеранаш, цIи хезача Новороссийска юхе даьча тIемашка дакъа лаьцараш, тахан а тIехьа балхаш деш хьабоагIараш. Укхаза иштта дакъа лоацаш ба Сийлахьбоккхача Дай-мехка тIемах наха дувцарах, кинога хьежарах мара хIама ца ховш бола студенташ, школьникаш, тахан вай машаре къахьегам лорабеш латта бIухой, Грознера а республика районашкара а болхлой, колхозхой, интеллигенце викалаш.

Лоацца къамаьл а деш конференци хьайийллар КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова.

Дукха ха йоацаш берригача вай мехко дездир СССР сийлахьча Герзашцарча Низий 60 шу дизар.

Вай эскара истори — из да вай болхлой - ахархой пачхьалкхен истори, советски халкъа турпала истори. Из деррига дог тохадолийташ дагадох зIамигалаьттахой деналах Леонид Ильич Брежнева яздаьр дешаш.

«ЗIамига лаьтта» яха книжка арадалар вай партеи халкъеи вахаре йоккха политически событи я. Бокъонца хинна хIамаш а дувцаш цу тIа хьагойт вай мехка лайнача чоалханеча хьале наха юкъе баьча политически балха опыто. Цу тIа хьахьокх партеи халкъеи сийлахь - йоккха цхьоагIо. Уж традицеш чIоагIа яхаш я вай вахаре, чIоагIа лоархIаш а я. Из кхы цIаькха а дагадох вайна дукха ха йоваш Л. И. Брежнев СибарегIени Гаьнарча Малхбоалени районашка хилара, къахьегамхоща из вIашагIкхетара итогашка хьожаш. Цар тешал ду вай мехка партеи пачхьалкхенн кулгалхоех чIоагIа тешаш а цар сийдеш а советски нах хилара.

«БIаьшерашка даха денал» аьнна доклад йир энсара М. А. Иванова.

ЗIамигача лаьтта хиннача тIемашка шоаш дакъа лацарах, «ЗIамига лаьтта» яхача книжках шоашта хетар дувцаш къамаьлаш дир № 1 йолча ПТУ хьехархочо, «Денал» яхача тIема-патриотически балха кагирхой клуба кулгалхочо Г. Г. Мнояна, «Чеченингушсельстрой» вIашагIкхийттача постройкома председатела С. Х. Зебирова, № 14 йолча Грозненски юкъерча школа директора Н. Н. Бекетовас, отставкерча подполковника Н. Н. Щербина.

Конференце иштта къамаьлаш дир Нохч-ГIалгIай университета студента С. Савенкос, «Денал» яхача тIема-патриотически кагирхой клуба штаба начальника заместителa Л. Мартыновас, йоазонхочо С. Чахкиева.

Конференце дакъа лаьцараша чIоагIа дегаш айденна, берригаш а раьза а болаш тIаэц Леонид Ильич Брежневга дохьийта письмо.

Конференце дакъа лоацаш хилар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, НГIАССР Министрий Совета председатель М. А. Керимов, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь М. О. Бузуртанов.

КПСС ОБКОМЕ

БАХАЧА НАХА ТIАДИЛЛАР ДИЗЗА КХОАЧАШДЕ

Дукха ха йоацаш КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро хьежар СССР Конституце проект ювцача хана яь хинна критически замечанеш НГIАССР жилищно-коммунальни боахама министерствос кхоачаш мишта ю.

Парте обкома бюрос белгалдир СССР Конституце проект ювцаш НГIАССР жилищно-коммунальни боахама министерства подразделенешта къахьегамхоша цхи бIаьннел совгIа критически замечанеш яьлга. ЭггарачIоагIагIа замечанеш яьй, город Грозне йIовхалца Iалашъяра, царех дукхагIъяраш нийса къоастаяьй, хIаьта дукха капитальни рузкъа дIалахийта деза 122 замечани тIахьожам лоаттабеш я.

Министерства коллеге чIоагIъяьй уж кхоачашъергъяраш а ханаш а белгалъяь мероприятеш.

Цунца цхьана цу лоархIамеча, къахьегамхой бахара хьалаш дIахо тоадара тIаберзабаьча балха тIа министерствос цIенхаштта кхоачамбоацараш хулийт. Хьалха а санна ремонт во ю цIеношта, коммунальни боахама объекташта, Iанга уж кийчъелга во лел, йIовхал тела системаш каст-каста телх. Городской транспорто нах дIаюха кхувлилга Iалашдац, къаьстта «пик» сахьаташка. Аварийни заявкаш сихха кхоачашъяц. «Грозмежрайводоканал», спецавтобоахама, «Чечинкоммунэнерго» управленей производственни базаш хьалъелга мела лел. Жилищно-коммунальни боахама дукхагIча доакъошкара къахьегамеи производственни дисциплина, бахача наха деча гIулакхий дикали культуреи хIанз дIадехараштa гаьна я.

Министерства дукхача подразделенешка нах тIаэцилга во вIаштIехьдаьккхад. Министреи цун заместителашеи (нн. Зязина, Шадуре, Баташова) хьадеха доагIар хьадехац службай кулгалхошкара. Цхьацайолча моттигашка массаза а тIахьожам ца лоаттабарахи тIадилла гIулакх кхоачашделга вIаштIехь ца даккхар бахьан долаши коммунальни Iалашо яра дукха дешаш кхоачаш ца деш дус, из бахьан долаш къахьегамхоша нийса а доагIаш жалобаши заявленеши язъю.

Партийни организацеша доал де дIаеннача участкашкарча гIулакхех бола коммунистий бехктокхам айбелга мела леладу, жилищно-коммунальни гIулакхаш дара дешаш партийни собранешка наг-наггахьа мара дувцац, хIаьта тIаяйю решенеш хаьлда а яц кIезига пайда боалаш а я. Кадраш хьалкхеяреи дIачIоагIъяреи, юкъерча звенон квалифицированни специалисташ кийчбара болх мела лелабу.

Цу дерригнеша тешал ду министерства кулгалхоша СССР Конституце проект ювцача хана яьча цIенхашттарча замечанеех йоагIа выводаш ца яь хилара.

КПСС обкома бюрос НГIАССР жилищно - коммунальни боахама министра нов. Зязинеи цун заместителий нн. Шадуреи Баташевеи теркам тIабахийтар СССР Конституце проект ювцача хана яь критически замечанеш кхоачашъелга вIаштIехьдаккхара балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш хилара.

Министерства коллеги декхарийла яьй бахача наха деш дола жилищно-коммунальни гIулакхаш тоадара оттаяь еррига мероприятеш кхоачашъе, къаьстта уйла тIаяхийта еза лоархIамеча объекташкара:

— шелал отталехьа котельнеш хьалъяреи царна реконструкци яреи;

— гор. Грознера Чернореченски наха мелача хин сооружений хьалхара аргIа укх шера йистеяккхара;

— наха мела хий дукхагIа жилийтара Урус-Мартанеи Шаьлен хий доаха моттиг шеръяра;

— гор. Назране, Нюжай-Юрта, Ачхой-Мартане, республика кхыча райцентрашка наха мела хий лоаттаделга вIаштIехьдаккхара;

— гор. Аргуне, Советски яхача юрта бахача наха газ лоаттаелга тоадара йолаш йолча газонаполнительни станцена реконструкци яреи керда пункташ хьалъяреи;

— Старопромысловски шоссе троллейбус йолаялийтара, иштта кхыдола балхаш кхоачашдара.

Парте городской районни комитеташ, горрайисполкомаш декхарийла я бахача наьха жилищно-коммунальни хьашташ СССР кердача Конституце тIа ма-яххара тоаделга Iалашдара организационно-политически болх чIоагIа бе, цу подразделенешка кадраш лахаргеи дIанийсъяргеи чIоагIагIа хьажа, цар балха тIахьожам чIоагIагIа лоаттабе.

КПСС Грозненски горкомаи горисполкомаи тIадиллад республика столица ерригача жилищно-коммунальни службай болх цIенхаштта тоабелга Iалашде.

Шоай доалахьа нах чубаха цIеноши коммунальни объекташи йолча организацей кулгалхой декхарийла баьб жилищно-коммунальни службай болх мишта лелхьажа а цар материально-технически база эргайоахаш тое а дегIайоалае а, долаш дола кхоачамбоацараш дIадаха а.

ЦХЬАН МУГIАРЕ А ЛАТТАШ КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

1978 шера хьалхарча квартале Къилбаседа Кавказа вежарашха йолча автономни республикаша лелаяьчa социалистически яхьа итогаш

Чакхъяьннай хьинаре къахьегаш хинна иттлагIча пятилетка кхоалагIча шера хьалхара квартал.

Дерригача советски халкъаца цхьана чIоагIа дегаш айденна болаш тIаийцар Къилбаседа Кавказа вежарашха йолча автономни республикай къахьегамхоша КПСС Центральни Комитета декабрьски (1977 ш.) Пленума решенеш, цу Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара положенеши выводаши, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК 1978 шера социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьара Письмо.

Вежарашха йолча республикай къахьегамхоша социалистически яхье а баьнна общественни производства эффективность лакхъяраи берригача балха дикал тоаяраи тIадерзадаь доккхий декхараш тIаийцад.

ХIанз вежарашха йолча республикай заводаша, фабрикаша, гIишлошъеча, колхозаша, совхозаша, кхыча организацеша 1978 шера хьалхарча квартала план кхоачашъяра итогаш яьй. Цу итогаша хьахьокх экономикен культурен дегIайоалаеча коллективаша керда толамаш даьхалгеи тIаийца декхараш кхоачашдеш дIахо хьинаре къахьегаш а кхы тIа керда торонаш лохаш, арахецаш йолча продукце дикал тоаяраи дIайолха материалаши къахьегами кIезигбараи мероприятеш чакхйоахаш а хилар.

Социалистически яхь лелаеча хана автономни республикай къахьегамхоша шоай балха опыт дIа-юха ийяьй, хIаьта цо торо хилийтай хьалхашка лаьтта декхараш толамегIа кхоачашде, цхьайолча балха участкашка нийслуш хинна кхоачамбоацараш дIадаха.

БЫТОВОЙ ГIУЛАКХДАР

Укх шера хьалхарча квартале чIоагIа хьинар айдаь къахьегаш хиннаб быта служба болхлой а. Шоай низ тIабербзабаь хиннаб цар планаши тIаийца декхараши кхоачашдараи бахача наха гIулакх дара культура лакхъяраи. Нохч - ГIалгIай, Къилбаседа-ХIирий, Дагестански АССР быта служба болхлоша толаме кхоачашъяьй бахача наха бытовой гIулакхаш дара 1978 шера хьалхарча квартала план, хIаьта из кхоачаш ца елуш бисаб Черсий-Балкхарой АССР быта служба болхлой.

1977 шера хьалхарча квартале хинначуница нийсдича яхь лелаеча еррига республикашка дегIабенаб бытовой гIулакхаш дара боарам. хIаьта из боарам эггара тIех — 12 процентага кхоачашбеш дегIабоалабаьб Нохч - ГIалгIай АССР быта служба болхлоша. Еррига республикашка сиха-гIа дегIаенай быта служба юрташка.

Юрташка бахача наха бытовой гIулакхаш дара боарам Нохч - ГIалгIай АССР дегIабенаб 19 процент, Черсий-Балкхарой АССР — 14 процент, хIаьта вокх республикашка из боарам лохагIа хиннаб.

Цунца цхьана бахача наьха хьашташ хIара денна кхоачашде дезаш долча цу лоархIамеча даькъа балхаца хIанз а кхоачамбоацараш да, царех керттердар да дукхагIча хана болх во беш хилар, хIаьта из бахьан долаш леткъа а боагIаш леткъ баха нах.

Быта служба болхлой керттера декхар да бахача наха деш дола гIулакхаш тоадар.

Къилбаседа Кавказерча вежарашха йолча автономни республикай къахьегамхой кийча ба пятилетка кхоалагIа шу хьинареча къахьегама шу а деш планаши тIаийца социалистически декхараши кхоачашдаь ца Iеш дикка тIехкхоачашдеи социальнои культурнии дегIабахкара наькъагIа хьалхашкахьа цхьаькха а гIа баккхеи.

99,5 102 102 102
КБАССР НПАССР СОАССР ДАССР

1978 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛЕ БЫТОВОЙ ГIУЛАКХАШ ДАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР (проценташ)	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Бытовой гIулакхаш дара план кхоачашъяр еррига	102	102	99,5	102
цу даькъе:				
городашка	102	101	98	101
юрташка	104	105	102	103
1977 шера хинначуница нийсдича наха даьча бытовой гIулакхий боарам беррига	112	108	108	109
цу даькъе:				
городашка	109	107	105	108
юрташка	119	109	114	110

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

1978 шера хьалхарча квартале вIаши яхье яьннача вежарашха йолча республикай промышленни предприятей коллективаша продукцена реализаци ярей изделей дукхагIа дола тайпаш арахецарен план дикка тIехкхоачашъелга Iалашдаьд.

Къилбаседа Кавказа республикай къахьегамхоша Даьхенна дIаенна планал совгIа итташ миллионаш сомаш мах боля тайп-тайпара продукци.

Нохч - ГIалгIайчен промышленни предприятей коллективаша декхар тIаийцад пятилетка кхоалагIча шера планал совгIа 18 миллион сома маьха тайп-тайпара продукци арахеца, хIаьта хьалхарча квартале планал совгIа арахийцай 4,7 млн. сома продукци, из хул шера декхарех лаьрхIачох 27 процент.

Хьинаре къахьегаш дIадоладаьд ер шу мехкдаьттахоша, энергетикаша, машинашъераша, Нохч - ГIалгIайчен халкъа боахама кхыча доакъой болхлоша. Вай республика мехкдаьттахоша планал совгIа мехка деннад 10 эзар тонн Iаьржа дошув.

Дикка доккха толамаш даьхад лоалахарча республикай промышленни предприятей коллективаша а.

Къилбаседа - ХIирий, Дагестана, Черсий - Балкхарой республикашкарча промышленни предприятеша кхы тIа арахийцай дикка дукха электроэнерги, металл, тайп-тайпара машинаши оборудовании.

1977 шера хьалхарча кварталаца нийсдича продукци дукхагIа арахийцай Нохч-ГIалгIай, Къилбаседа - ХIирий, Черсий - Балкхарой автономни республикаша.

ТIехкхоачашъяьй общественни производства эффективность белгалйоаккхаш йолча къахьегама овсарлен план.

Къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхар, машинаши оборудовании бизза пайда эцаш лелаяр, шерра социалистически яхь йоаржаяр бахьан долаш дикка лакхъеннай къахьегама овсарле, къаьстта дика толамаш даьхад цу даькъе Къилбаседа - ХIирий промышленноста болхлоша.

Заводашкей фабрикашкей массе а моттигашка шерра хьаллаьцад «ТIехьабусараш боацаш болх бе» яха ростовчаний гIулакх. Цу даькъе доккха толамаш даьхал Черсий-Балкхарой, Дагестана АССР промышленноста болхлоша, хьалхарча квартала план цар еррига промышленни предприятеша кхоачашъяьй, вай республике продукцена реализаци яра план кхоачашъянза йисай — кога гIирсаш деш йола фабрика, «Грознефтеоргсинтез» яха производственни объединени, хIаьта Къилбаседа-ХIирийче — кхоъ предприяти.

Вежарашха йолча республикай промышленни предприятей дуккхача коллективаша шоай къахьегама низ чIоагIа тIабербзабаьб иттлагIча пятилетка кхаь шера план СССР керда Конституци тIаийца шу дузача денга кхоачашъе гIерташ.

Москвичий тIахьехама жоп а луш промышленноста болхлоша лаьрхIад доккхий толамаш доахаш 1978 шера 22 апреле Коммунистически субботник чаккдаккха.

101,3 101,7 102,9 103,6
НПАССР СОАССР КБАССР ДАССР

ЛОАЛАХА ЯДАЧА РЕСПУБЛИКАЙ ПРОМЫШЛЕННОСТО 1978 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР (проценташ)	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Продукци маьхала яккхара план кхоачашъяр	101,3	101,7	102,9	103,6
1976 шера укх хана хинначунца нийсбича продукци маьхала яккхара боарам	102.3	107,2	101,6	98,6
Къахьегама овсарлен план кхоачашъяр	100,6	101,1	101,4	102,8
Соахка укх хана хиннaчунца нийсдича къахьегама овсарле лакхъялар	101,0	108,4	101,5	94,6
Еррига промышленни предприятеш	126	141	114	184
царех укх шера хьалхарча квартале продукци маьхала яккхара план кхоачаш ца яьраш.	2	3	—	—

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШЪЯР

1978 шера хьалхарча квартале хьинаре къахьегаш хиннаб Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой. Капитальни вложеней квартальни план республике гIолла 113 процент кхоачашъяьй, из хул соахка цу хана хиннaчунца нийсйича 34 процент дукхагIа.

ГIишлон - монтажни балхий план 110 процент кхоачашъяьй, хIаьта из цул 21 процент дукхагIа.

Подрядни организацеша квартальни план шоай низашца 106 процент кхоачашъяьй.

Вай лоалахоша капитальни вложеней план кхоачашъяьяц, бакъда хIаьта а Къилбаседа-ХIирий, Черсий - Балкхарой, Дагестана гIишлонхой вIаштIехьдаьннад 1977 шера хиннaчунца нийсдича капитальни вложенеш дукхагIа дIаяхийта.

Наха чуIе цIенош хьалдарга капитальни вложенеш дIаяхийтара планаш кхоачашъеча лакхагIа хьокхамаш долаш къахьийгад Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша, цар дикка тIехкхоачашъяьй квартальни план, хIаьта уж хьокхамаш вай лоалахой лохагIа да.

Цунца цхьана хьалхагIа а санна гIишлошъеча цIенхаштара кхоачамбоацараш да, хьалдаь даланза гIирсаш дукха да, объекташ болх бе йолаялийтара ханаш телхаю, балхаш эсала а во а деш моттигаш нийслу.

Подрядни гIишлон организацешка эсала лел бригадни хозрасчетни метод балха юкъе йоалаяра гIулакх. Вай республике цу методах болх барга яьхараш, алхха пхелагIа дакъа гIишлон бригадаш мара яц.

Дуккхача гIишлон организацеша Iалашдац гIишлош хьалъярга дIадодар кIезигделга. ГIишлош хьалъеча машинаш, оборудовании болх ца байташ лоаттаеш, гIишлон материалаш телхаеш, болх во беш хилар бахьан долаш цкъа баь болх юха бе безаш моттигаш нийслу, хIаьта цу дерригнеша гIишлош хьалъяра эффективность лохъю.

ГIишлошъерий эггара керттера дарех цхьа декхар да бIарччача шера хан-ханнахьа боаррамагIа объекташ, эггара хьалха наха чуIе деш дола цIенош хьалдаь доахаш хилар, хIаьта иштта вай мехка цIи хезача гIишлонхой опыт балха юкъейоалаяр.

97 99,6 105 106
ДАССР СОАССР КБАССР НПАССР

1978 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛЕ КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЯРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР (проценташ)	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Пачхаьалкхен капвложеней план кхоачашъяр	113	87	98	92
Соахка укх хана хиннaчунца нийсбича пачхаьалкхен капвложеней боарам	134	112	115	109
Наха чуIе цIенош хьалдара йоагIача капвложеней план кхоачашъяр	113	95	98	69
Соахка укх хана хиннaчунца нийсбича наха чуIе цIенош хьалдара йоагIача капвложений боарам	101	109	96	116
Подрядни организацеша шоай низашца подрядни балхий план кхоачашъяр	106	99,6	105	97

ЮРТА БОАХАМ

Лоалаха ядача республикай юрта боахама къахьегамхоша карарча шера хьалхарча квартале къаьстта чIоагIа йоакхоеш хинна гIулакх да бIаьстанкхашкарча балхашта кийчо яри хьайбаш Iангара дахари.

Пятилетка кхоалагIча шера боккха хьуцкъам кхебара тIехьа къовсам дIаболабаьча боахамашкей мастерскешкей чуйнна юртбоахама техника тоаеш, фу кийчдеш, удобренеш кхашка дIакхухьаш балхаш даьд. ХIанз колхозийи совхозийи кхашка массе а моттигашка бIаьсти дIаюв культураш дIаювш латт.

Нохч - ГIалгIайчен механизатораш лоашлача ханашка дIайийна боалаш латт шекара свекла, коартол, гидуаргаш.

Лаьтта хьаьндара, тоалара кхоачашъе лаьрхIа мероприятеш кхоачаш а еш карарча шера хьалхарча квартале Нохч - ГIалгIайчен лаьтта леладераша кхашка дIайихьай 648 эзар тонн органически удобренеш, уж я соахка цу хана дIайихьа хиннарашца нийсйича 200 эзар тонн дукхагIа. Ахалел дукхагIа йола удобренеш ехкай хьувкъам боккхагIа луш долча хиш дехкача лаьтташка. Дерригача кхашка хIана яц аьнна гураьхьеи Iайн подкормка яьй.

Цу тайпара агротехнически мероприятеш яьй Черсий-Балкхарой, Дагестана, Къилбаседа - ХIирий АССР кхашка а.

Лоалаха ядача республикай колхозийи совхозийи еррига фермашка хьалхагIарчул дикагIа гIулакх вIаштIехьдаькка Iангара даьхад хьайбаш, хьайбаш эшадалийтадац, хьайбай продукташ дукхагIа йоахилга Iалашдаьд.

1977 шера хьалхарча квартале хиннaчунца нийслича Нохч - ГIалгIайчен боахамашка 7 процент дукхагIа яьккхай шура, Черсий-Балкхарой АССР — 12 процент, хIаьта Къилбаседа - ХIирийи Дагестанен АССР цу юкъа кIезигагIа яьккхай шура.

Хьайбаш доакъарца дикагIа Iалашдаь хилар бахьан долаш шурийна леладеча хьайбай продуктивность лакхъеннай. Нохч - ГIалгIайчен боахамашка хьалхарча квартале хIара Iаттагара 471 килограмм шура яьккхай, е соахка цу хана хиннaчул 20 килограмм дукхагIа. Бакъда шура луча хьайбай продуктивностага диллача хьокхамаш лакхагIа да Черсий-Балкхаройи Къилбаседа-ХIирийи автономни республикашка.

Соахка укх хана хиннарашца нийсдича 16 процент дукхагIа фуаш гулдаьд Нохч-ГIалгIайчен коатIара оалхазараш леладераша, Черсий-Балкхарой АССР — 5 процент, хIаьта Къилбаседа - ХIирийи Дагестанен автономни республикашка фуаш соахкарчул кIезигагIа гулдаьд.

Яхь лелаеча республикай хьайбаш леладераша доккхий декхараш тIаийцад иттлагIча пятилетка кхоалагIча шера пачхаьалкхенга дукхагIа хьайбаш, коатIара оалхазараш, шура, фуаш дохка аьнна, хIаьта шоай дерригa хьинар тIадерзадаь планаши тIаийца декхараши кхоачашдеш а хиннаб уж.

Хьайбай продуктай дерригa тайпаш пачхаьалкхенга дохкара плани задании кхоачашъяьй Дагестански АССР хьайбаш леладераша.

Шурей фуаши дохкара план кхоачашъяьй Нохч - ГIалгIайчен хьайбаш леладераша, хIаьта пачхаьалкхенга дулхи шурей йохкара план кхоачашъелга Iалашдаьдац Къилбаседа-ХIирий АССР хьайбаш леладераша, дулхи фуаши дохкара план — Черсий - Балкхарой АССР хьайбаш леладераша. Пачхаьалкхенга эггара дукхагIа фуаш лехкад Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама къахьегамхоша.

Цунца цхьана колхозийи совхозийи фермашка хIанз а кIезига яц хьайбай продукташ дукхагIа яхара йола торонаш. Дукха моттигаш нийслу хьайбаш доаш, Iаьхара дусаш, хьайбай продуктивность лоха я, каст-каста нийслу дулх, фуаш, шура яккхарга дIаладахийтар юхаметта ца отташ. Уж кхоачамбоацараш дIададахара хьайбаш леладераш, боахамий специалисташ, кулгалхой декхарийла ба мел эшаш дола практически гIулакхаш чакхдаха.

Хьайбаш доажаду ха хьатIакхаьчача хана беррига хьайбаш леладераш декхарийла ба даьгIенехи дIайийнача баьцехи дукхагIа пайда эцеи общественни хьайбай продуктивность сихха лакх а еш иттлагIча пятилетка кхоалагIча шера планаши тIаийца декхараши кхоачашделга Iалашдеи.

80 82 90 122
СОАССР НПАССР КБАССР ДАССР

89 97 99,4 103
КБАССР НПАССР СОАССР ДАССР

1978 ШЕРА 1 АПРЕЛЬ ХЬАТIАКХОАЧАШ ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЙОХКАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Еррига категорегIа долча боахамаша пачхаьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план, задани а лоархIаш, кхоачашъяр (проценташ)				
Дулх	82	80	90	122
Шура	101	97	102	110
Фуаш	116	108	91	116
Соахка укх хана хиннaчуница нийсбича пачхаьалкхенга хьайбай продукташ йохкара боарам (проценташ)				
Дулх	96	103	99	102
Шура	104	101	111	106
Фуаш	115	97	105	104

КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ 1978 ШЕРА 1 АПРЕЛЬ ХЬАТIАКХОАЧАШ ЯЬХА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Соахка укх хана хиннaчунца нийсдича даьккха дулх (проценташ)	97	99,4	89	103
Соахка укх хана хиннaчуница нийсйича яьккха еррига шура (проценташ)	107	101	112	106
ХIара кхоабача Iаттагара яьккха шура (килограммаш)	471	541	505	372
Соахка укх хана хиннaчунца нийсдича гулдаь фуаш	116	89	105	97

ТОРГОВЛИ

Торговле болхлоша хьинаре къахьегача пятилетка кхоалагIча шера оттаяь планаш кхоачашъеш, торговле сеть шерьеш, гIулакхдара культура тоаеш, торговле керда прогрессивни формаш эргайоахаш дегIайоалаеши дукха мероприятеш чакхъяьхай.

Къилбаседа - ХIирий, Черсий - Балкхарой, Дагестански АССР торговли организацеша кхоачашъяьй розничи товарооборота, общественни кхачап хьалхарча квартала план, бакъда Нохч - ГIалгIайчен торговле болхлоша кхоачашъяьяц из.

Пачхаьалкхени кооперативни торговле розничи товарооборота боарам, цунца общественни кхачап бар а болаш республике соахка цу хана хиннaчул 3 процент лакхбеннаб. Товарооборот дикка дукхагIа дегIайоалаяьй аптекоуправлене, книготорга, хьун боахамен «Чеченингушводстрой» гIишлон управленей ОРС-ий коллективаша.

Торговле а кхыча доакъошка санна дукха я пайда эцанза йола торонаш, эсала юкъеувз оборота моттигашкара кхоачамаш, бахача наха кхоачам хилал лоаттадац цхьадола промышленни товараш.

Еррига вежарашха йолча республикай торговле болхлоша пятилетка кхоалагIча шера доккхий социалистически декхараш тIаийцад, хIаьта уж кхоачашде кийча а ба.

99,3 100,0 101 102
НПАССР ДАССР СОАССР КБАССР

1978 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛЕ ТОВАРООБОРОТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР (проценташ)	Нохч-ГIалгIай АССР	Къилбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Пачхаьалкхени кооперативни торговле розничи товарооборота план кхоачашъяр еррига	99,3	101	102	100
цу даькъе:				
розничи товарооборот	99,0	102	102	99,8
общественни кхачап товарооборот	103	101	100,6	102

ПЛАН—КОНСТИТУЦЕ ДЕНГА КХОАЧАШЪЕ ЛАЬРХІАД

Толамца чакхъяьккхай хьалхара квартал Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза хьайбаш леладерашa. Планал совгІа 55 тонн йолаш 705 тонн шурен, ишттa план тІехкхоачаш а еш 151,5 тонн дулхи пачхаьалкхенга дехкад.

Хьайбай продукци алсамъяьккхара социалистически яхье яьнначa фермашта юкъе хьалха латт Дрезов Зайнде кулгалду кхоалагІа ферма. КІезига бац боахаме сийленца къахьегараш. Хьалхарча квартала итогех хьалха латт план 310 килограмм йолча хІара Іаттагара 680 килограмм шура яьккха Астамирова Аьсет. Цунна тІехьа я 580 килограмм шура яьккха Костоев Аьсет, 450 килограмм яьккха Хамзатова Аьсет.

Опыт йолча доярказца ниййсбала гІерташ хьабоагІа къона доярказ Иналкаева Насипхан, Санабиева Сайдат, Чаниева Лида. ДІадахача шера хІара Іаттагара 3 эзар совгІа килограмм шура яьккхай уккхазарча 10 доярка. Укх шера уж дукхагІа хургба.

Царна юкъе укх тІехьарча шерашка цахаддаш хьалхледІа ца хецаш хьайоагІа Ленина орден лелаю доярка коммунист Астамирова. ДІадахача шера хІара Іаттагара 5 эзар килограмм шура яьккхар цо. Цхьабакъда хІанз ший группера доахан дІаденнад Аьсета зІамагІйолча йишийга, шийна хьайнйцад духьашха дахка доахан.

— Йоккха опыт йола доярка дага я кхы а лакхагІа хьокхамаш гойта, — йоах ферма заведующе Дрезов Зайнде.

Иштта яхье хьалхалаттарашца ба скотникаш Чаниев Джабраил, Чеботаев Александр, Хамзатов Зайнди, Чаниев Абуезид. Зоотехнически бокъонашя дІадехача тайпара хьайбашта Іунал ду цар. Цар группай доахана ллуча шуро йиш хулийт план 114 процент кхоачашъе.

Овсаре къахьег Іасий леладераша Акиева Соняси Хадисова Тамарен. Цар кхоабача хІара Іасилга ден-буси 600 грамм дулх тІаккхет план 400 грамм йолча.

— Тха коллективе хІаране ший дехкар лерттІа кхоачашду, — яхаш дувц керттерча зоотехника Хаштыров Башира. — ДІадахача шерал цхьа килограмм дукхагІа а йолаш, хІара Іаттагара 7 килограмм шура йоаккха ферме, тІаккха дийнахьа пачхаьалкхенга йохк 92 центнер.

Хьайбай продукци дукхагІа яккхара лаьрхІа доахана фу тоадеш ба бояхаме. Из гІулакх цІенхаштта леладу Чаниев Султан кертте латтача 4-гІа ферме коллективо. Цига да цІеча доахана фунах 1050 Іасилг. Царех 300 Іасилг Ставропольски крайера доаладаьд. Укх шера 100 Іатта тІехьа 99 Іасилг хьалкхеде лерхІ хьайбаш леладераша. Из соаккарчул 15 Іасилг дукхагІа хул.

Колхоза хьайбаш леладераша лерхІ укх шера 580 тонн дулхи 3650 тонн шурен пачхаьалкхенна дІа а луш, пятилетка кхоалагІча шера планаши тІайнйца социалистически дехкараши Конституце шу дузача денга кхоачашде.

М. ЦУРОВ.

ХЬАЖКІАШ ЛЕЛАЕРИЙ СЕМИНАР-СОВЕЩАНИ

Шоаттдийнахьа, 15-ча апреле, «40 лет Октября» яхача Назрановски районерча совхозе хилар хьажкІаш лелаерий республикански семинар-совещани. Пятилетка кхоалагІча шера хьажкІаш лелаерашта хьалхашка латта декхараши уж кхоачашдара де лерхІараши дувца вІашагІкхийттабар Назрановски, Сунженски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Надтеречни районашкара хьалха латта кхаш лелладераш, боахамий кулгалхой, специалисташ, республика юрта боахама Іилмахой.

Совещани хьаеллаш Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама министра С. А. Кириллова гулбеннарий теркам тІабахийтар біаьсти ялаташ дІадувча хана ипатовций методагІа болх вІаштІехьбаккхен лоацца хана ялат дІадийна даккхен дезаш хилара.

Боахама экономикахи шоаш біаьстанна яьча кийчонахи лоацца дийцар «40 лет Октября» яхача совхоза директора Албаков Мухарбика.

Пятилетка кхоалагІча шера хьажкІий хьувкъам лакхбаран кхашкара болх дикагІа вІаштІехьбаккхараи де дезарех дийцар ший докладаца юрта боахама министра заместителa М. А. Чичаева.

— КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш, укх шера республикерча хьажкІаш лелаераша декхар тІайнйцад, — аьлар цо, — хий дехкаче лаьтташка хІара гектара тІара 40—45 центнери вокх лаьтташка 30 центнери юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара фуалъяьха хьажкІаш яха, хІаьта ерригa чуэцаш йола хьажкІаш 100 эзар тоннал кІезигагІа ца хилийта. Из декхар кхоачашдара мел эша торонаш йолаш я республика колхозашкеи совхозашкеи. Из иштта хилар хьахьеххал дукхача шерашка тешшаме хьувкъамаш доахача хьалхалаттача говзанчаша а. Лоацца хана дикеи ялат дІадера де дезарех лаьца докладчико аьлар:

— ХІанз, болх дІаболабалехьа хьалхарча деношка, цІаькха а хьажа деза механизированни комплексаш эшшача кхоачамца Іалашъяьйий, массанахьа тоъал механизаторий кадраш, кхашка де дезача балхий технологически карташ дий. ХІара болхлочоа дІадовзийта деза къахьегамах цунца дІалургдар, массанена а гуча хила деза моральни материальни стимулашта лаьрхІа дола гІулакхаш. ЦІенхаштта йоаржае еза къахьегамхошта юкъера социалистически яхь.

Ялат дІаде доладалехьа хьалхара макхаши культиватораши яха еза шоай ханнахьа. Из агроприем специалисташтеи хьажкІаш лелаераштеи йовзаш я, цудухьа малагІча кхай тІа маца из болг бе беза а царна дикагІа гургда. Лаьтташцара тІоадал боарамагІа йий-еций теркалдеш хила деза — из лоархІаме да.

Хэ ца тулийташ, лаьтта 10—12 градус дІоахленнача ханна дІае йолае еза хьажкІаш.

ДІадера дика хургда гибридий фу. Къаьстта дика хьувкъам лу вай хьалашка «Награда», «Краснодарская-303» яхача сорташа, иштта югославски сорташа, «Одесская-10» яхача сорто, кхычар.

Хьувкъам лакхбара дика хургда фу дІадувча ханна, цу балхаца цхьана минеральни удобренеш оахама кІал йохийте.

Къаьстта чІоагІа теркалде деза фу дІадера боарам лорабелга: дІоахала хІара метра тІа 5—6 фийг дІабуврбгболаш бувргболаш оттае еза сеялкаш, хІаьта квадратно-гнездовой хьисапе дІаювча метте — хІара «біена чу 3—4 фийт божаргболаш. Цу тайпара сеялкашта регулировка яро, нийлхъячул тІехьагІа, 45—50 эзар хьажкІий хи хулийтаргба кхай тІа, хІаьта цу дешо 65—70 центнер ялат даккха торо лургья.

ДІахо нов. Чичаева дийцар ялат дІадийначул тІехьагІа де деза балхаш, хий дехкача кхашка балхаш дара, хьакнина ялат лорадара а ханнахьен ца дойташи из чуэцара а е еза кийчо.

Гикаловское ОПХ лаьтта леладара отдела заведующе юртбоахама Іилмай кандидата А. М. Цуровен баьцовгІаш лораяра лабораторе начальника М. А. Урманчиевен шоай къамаьлаш хетадир удобренеех пайда эцаран йоархІаццара къовсам толаме чакхбаккхараи де дезараштa.

Шоай коллективаша тІайнйна социалистически декхараш, уж дикагІа кхоачашдара де лерхІараш, пятилетка кхоалагІча шера боккха хьувкъам баккхара механизатораша ць кийчо йийцар «40 лет Октября» яхача совхоза механизированни звено звеньевойс Матаев Берсас, «Лермонтовский» совхозерча звеневойс Матаев Берсас, «Братский» совхозерча звеньевойс Бамбатиев Супьяна.

Совещани яьнначул тІехьагІа совхозе ипатовций методагІа хьажкІаш дІае кийчъяьча техникага хьежар хьалший.

Д. ХАКИМОВ.

●

«Сунжанефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт еча къаьстта дика къахьегарца белгалваьнна ва пхелагІча разряда бурувдеттар, коммунистически къахьегама ударник Мещеряков Дмитрий Александрович. Цхьаккха смена дІаяхийтац цо ший норма дикка тІехкхоачаш ца еш.

Из ва коммунистически къахьегама ударник, дукха совгІаташ а тІайнад цуна. Царна юкъе я ленински Юбилейни медаль a.

СУРТА ТІА: буруудеттар Д. Мещеряков.

И. ПЛИЕВА сурт.

●

Партком яхьи

ЯХЬ ДІАЙОЛАЯЬРАША БОЛАР ЛАЬГІДАЛИЙТАЦ

КПСС XXV съезда решенешца хьалхле а лелаеш, Горячеводски бурув тохара балхий управлене партийни организаце ший берригa низ тІабохийт тха барт тайнача, дукхача къамий викалех латтача къахьегама коллектива планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдара а тІехкхоачашдара а. Горячеводски УБР партийни комитета тІулакхашка керттерча декхарех цаІ да вышкомонтажни цеха звеньяшта юкъе, бригадаштеи цехаштеи юкъе хьинаре, низ бола социалистически яхь вІаштІехьйоаккхилга. Коллектива социалистически яхь дика вІаштІехьъяьккхача политически къахьегамен кхетам балар айхха, дувзаш леладе, эггара чоалханегІа дола производственни декхараш толаме кхоачашде йиш хургья аьнна хет УБР партийни комитета.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу диза 1977 шу социалистически яхьа хьинар къаьстта чІоагІа айденна шу а хинна дІаэттар Горячеводски бурув тохара балхий управлене. ХІаьта духхьал яхь, наьха къахьегама хьинар айдеш бола из боккха низ бахьан долаш тха коллективо толаме кхоачашдир Октябра юбилея сийна тІайнйца хинна доккхагІдола социалистически декхараш — 3-ча ноябре кхоачашйир пятилетка шин шера план, бурув деттача 13 бригадах 12-не 25 ноябрь хьатІаотташ кхоачашйир пятилетка шин шера план, хІаьта шера план 28 ноябре толаме кхоачашйир. Шера планал совгІа 2135 метр бурув техар бурув деттараша, яьккха (техка) а яьнна планал совгІа дІаелар 3 скважина, къахьегама овсарле 1065 процент хилар, хІаьта баь пайда — 1 миллиони 214 эзари сом.

Из долла хІама вІаштІехьдаьнад тха производства ерригача звеньяша чІоагтІен дика вІаштІехьбаьккхан болх бар, хІара коммунист балхах чІоагІа бехктокхам хеташ хилар, партийни комитетои цеховой партийни организацешеи болх вІаштІехьбаккхара чІоагтІа къахьегаш хилар бахьан долаш. партийни комитето ший заседанешка дийцад «1977 шера хьалхарча ялх бетта лелаяьча социалистически яхьа итогаш», «Вышкомонтажни цеха звеньяшта юкъе социалистически яхь вІашагІйоллар» санна дола дешаш.

Партийни комитето къаьстта тІахьожам лоаттабеш яр юбилея сийна лелаяь социалистически яхь. Юбилей хьатІакхача ши бутт эшаш хІара денна лоаттабергболаш тІахьожам оттабир социалистически декхараш кхоачашдара, социалистически яхьа экран вІаштІехьъяьккхар деннен буси коллективо баьча балхах хьахинараш белгалде УБР хІара болхлочунга йиш хургйолаш. Нагахьа сапна ший низ дІа ца кхоачаш дола чоалхане дешаш хьалхашка эттача, уж сихагІа къоастадара гІо дехаш парте областной комитета, районни комитета, «Грознефть» объединене парткома хьалхашка дош оттаду УБР партийни комитето, хІаьта цига цо яхар кхета а ду, хьал а лоац. УБР кулгалхошца, профсоюзни комсомольски организацешца цхьана «Грознефть» объединене ерригача смежни организацешка письмоца кхайкарал дир партийни комитето, тІаккха цо а дикка аьттув баьккхар 1977 шерара социалистически декхараш толаме кхоачашдара.

«Пятилетка 3 шера план 1978 шера 7 октябрь — СССР Конституце шу дуза ди — хьатІаотташ кхоачашъе» аьнна кхайкарал даьча Москверча хьалхалаттача предприятей инициатива ювцаш партийни комитета шерра заседани хилар Горячеводски УБР 1977 шера 1 декабре. Партийни комитето, из почин хьал а лаьца, чунйнна болх дІаболабир «Пятилетка кхаь шера план 1978 шера 7 октябрь — СССР Конституце шу дуза ди хьатІаотташ кхоачашъергья вай» яхаш девиз а йолаш 1978 шера социалистически яхь вІашагІйоллара. Тха инициатива КПСС Нохч-ГІалгІай обкомо къоабалйир, республикерча къахьегамхоша хьаллаьцар.

ХІаьта тахан цхьа къахьегамхо вац УБР-е 1978 шерара тха социалистически декхараш ца довзаш. Дийца а дийца, социалистически декхараш тІайнйцар ерригача бурувдеттача бригадашеи цехешеи. 1978 шерара социалистически декхараш толаме кхоачашдеча хІаране шийгара доагтІа дакъа лацара тІахьехаш УБР беррига къахьегамхошка кхайкар партком, кулгалхой, профком, ВЛКСМ комитет.

УБР-е социалистически яхьа инициатораш я тха дикагІа йола бригадаш — № 9 (начальник коммунист С. Ш. Лорсанов), № 10 (начальник коммунист В. В. Коньков), № 109 (начальник А. Е. Дровобрубов), № 80 (В. Д. Тамазов); вышкомонтажни цеха коммунисташ ий. М. П. Колодяжный, С. Имнеев, парте боаца новкъостий В. П. Слесарев, Г. С. Митрошкин, П. Е. Смакотин.

Атта дІадоладеннадац 1978 шу горячеводски бурувдеттараштa. Халахете а, юххьанца деиз дукха чоалхане дешаш хьалхашка увтт, хІаьта уж къоастадича, дикка вІаштІехьбаьнием боарамагІен болх бе йиш хургьяр тхога. Царех да, масала, обсадни колонна ший ханнахьа тІа ца яр, хІаьта из бахьан долаш № 9 йола буровой сеца латта ер шоллагІа бутт ба; турбаш тІаоза прицепаши вахташ дІа-юха кхувла машинаши ца тоъар. Уж дешаш тахан тхона йоккха тормаз а хинна латт. Тхона-м хІара ди деза ма дий, тІехьагІа салуаш, корзагІдаьнна, чухеххаш ца лелар духьа.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо тІа дика кхетадергдолаш аьннад: «Керттердар — шу дІадоладеннача хьалхарча денношке я дениз болх боаррамагІа дІаболабелга Іалашдар...» Горячеводски УБР партийни комитето 1978 шера социалистически декхараш толаме кхоачашдара бола боккха тешам хиларал совгІа, коллективерча хІара къахьегамхочун, къаьстта а кулгалхочун могашал тоаяра йола молха а лоархІ цунах. Цудухьа ловра цу письмо тІара уж дешаш массанена закон а хинна дІаоттилга.

Пятилетка хьалхарча кхаь шера задани СССР керда Конституци тІайнйца шу дузача денга кхоачашъяра социалистически яхь лелаеча Горячеводски УБР бурувдеттараша къаьстта дика къахьег укх шера. Шоаш тІайнйца декхараш толамца кхоачаши тІехкхоачашйи деш ба уж. Бурув тохара хьалхарча квартала план тІехкхоачашъярах рапорт деннад цар 25 марта. ПланагІа лаьрхІачул совгІа техар хилар 120 метр. Бутт бовлехьа кхы а біаьш метраш бурув техар управлене коллективо заданел совгІа.

КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решенеш, цига Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара хьайоагІа положенеши выводаши кхоачаш а еш, социалистически яхьа хьинар айдара, цунах хьахур шерра дІагойтара тІагІертта болх беш я партийни комитет хадданза. Уж декхараш айхха дийза леладу оаха СССР а РСФСР а Конституцей чулоацам наха шерра дІабовзийтара тІаберзабаьча балхаца.

П. ДОВЖЕНКО,
Горячеводски УБР партийни комитета секретарь.

ТОЛАМАШ ДИКА ДА

Грозненски района «Молочный № 2» яхача совхоза къахьегамхой дика хьокхамаш гойташ хьабоагІа пятилетка кхоалагІча шера. Бехктокхаме декхараш латт укх шера совхоза хьайбаш леладерашта хьалхашка. Уж кхоачашдара шу доладелча деиз ерригa шоай торонаш тІаерзаяь хьалхала къахьегаш боахк уж.

Совхозе 2860 бежан да. Царех детташ 1182 а долаш. Шура йоаккхаш шиъ ферма я. ХІаьта кагий доахан кхедеш кхоъ я.

Дика Іаигара даьннад хьайбаш. Укх шера 2380 тонн шура яккха езаш ба хьайбаш леладераш. Пачхаьалкхенга планагІа 1950 тонн йохка езача 2000 тонн шура йохка декхар тІайнйцад цар. Из декхар боахамо толамца кхоачашдергхилар хьагойт таханарча денга хьайбаш леладераша доахача толамаша. ДІадахача шера хьалхарча квартале екхачул 8 тонн дукхагІа шура екхай цар пачхаьалкхенга, планал совгІа итт тонн дулх дехкад.

Хьайбай фермашка болх беча наьха къахьегам дика вІаштІехьбаьккхаб. Дисциплина чІоагІъяра даим йоакхо ю боахама а фермай я кулгалхоша. Из толхаяьчунца бе боагІаш бола болх бу хьайбаш леладерий Совето. Совета юкъе боагІа толашагІбола доярказ скотникаш.

Совето хьайбаш леладерашта юкъе яьржача социалистически яхьа итогаш ю, кхоачамбоацараш гучадоах даьнна гІалаташ дІадаха новкъостал ду.

Доахан деттача хана хІара дийнахьа цига хьожаш совхоза цхьацца специалист хул. Из хьож хьайбаш миштa леладу, царна доакъар миштa лу, уж миштa детт.

Шу доладелча деиз социалистически яхье хьалхле лелаеш хьайоагІа Зениев Зайнде кулгалдеча цхьоалагІча шурий-товарни ферма коллектив. Шура яккхарен из пачхаьалкхенга йохкарен укх шера хьалхарча квартала план бутт хьалха кхоачашйир цу коллективо. Денгара денга шура алсамйоаккхаш хьабоагІа ферма доярказ. ДІадахача шера дийнахьен буси укх хана 6 килограмм йоаккхаш хинначa, хІанз хІара беттача Іаттагара 7,5 — 8 килограмм шура йоакх ферме. Из да къахьегама дисциплина лакхъяларца, хьайбашта дикагІа Іунал дарца, социалистически яхь дикагІа вІаштІехьъяьккхарца дувзаденна.

— Доярказта юкъе яьржача яхье дикагІа толамаш доахаш хьабоагІа Дадаева Джамиля, Хажбахмадова Эсет, Тугаева Малика, Хунарикова Къарибат, кхыбараш, — йоах совхоза керттерча зоотехника Демильханов Абубакара. — Дени буси хІара Іаттагара 10—12 килограмм шура йоаккх царех хІаране.

Хьайбаш леладераш дош деннад СССР Конституце шу дузача денга — 7 октябрга — шера плани пятилетка кхаь шера плани кхоачашъе. Ди тІехьагІа овсаргІа болх бу доярказша. Цар шоай керттера декхар лерхІ шоаш шурий дикал лакха хилийтара. Цу гІулакха лаьрхІа къовсам лоаттабу.

Боккхийчарна нийсса дика толамаш доах къонача доярказша а. Цар хьехамчаш ба Хунарикова Къарибат, Романенко Мария, кхыбола къаьна доярказ. Масала, Хунарикова ферме къахьега вурийтта шу тарга ха я. Шийна тІаьхьалла молагІа декхар сийленца кхоачашдеш хьайоагІа из. Иштта я Романенко а.

Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача карара тела цІе вымпели 30 сом ахчеи лу, шоллагІа моттиг яьккхачоа — 20 сом, кхоалагІа моттиг яьккхачоа — 10 сом лу. Моральни стимулаш лелаю иштта.

Шелковчаний болам хьал а лаьца, хІара Іаттагара кхо эзар килограмм шура яккха социалистически декхараш тІайнйцад дукхагІйолча доярказша.

О. ШАДИЕВ.

ДУНЕН РЕАКЦЕ СТРАТЕГИИ ТАКТИКЕЙ

Дунен халкъашта юкъера кхохкам лаьгІбалари тайп-тайпара общественни строй йола мехкаш машаре дахара принцип чІоагІъялари — планета тІарча халкъий эггара лоархІамегІа дола хьашташ чулоаца закономерни процесс.

Халахете а, из процесс машара тІехьарча халкъашта хеттача тайпара сиха а шаьра а чакхъялац. Латтача бокъонна долча хьалий кІоаргга мах бир «Сийлахь-боккха Октябри адамлен прогресси» яхача доклада тІа новкъоста Л. И. Брежнева. «Дунен халкъашта юкъера гІулакхаш, — белгалдаьккхар цо, — е вІаши юкъера тешами цхьана гІулакхаш леладари дегІадоаладарга е вІаши кхерилга, ца тешилга, герз алсамдоаккхилга дегІадоаладарга, вешта аьлча, тІехьара а е чІоагІача машарга е дикагІа хилча а тІема йистошка дІакхоачаергдола наькъаш вІашагІкъасттача латташ санна хеталу. Кхохкам лаьгІбаро торо хулийт машара новкъа довла. Из торо карара ялийтар зулам хургдар».

Иштта хІана хул? Кхохкам лохбар механически ше-шегІа лелаша процесс яц. Цунна тІехьашка латташ бокъонца дола низаш да — классаш, партеш, шоай вІашдухьалара хьашташ а гІулакхаш а тІехьа пачхаьалкхенаш. СССР-ей кхыча социалистически лоттагІлен мехкашен де мел дезар ду кхохкам лохбара гІулакх чакхдаллалца дІадахьара торо карара ца ялийтара, халкъий машари кхерамзлен чІоагІъяра. Из эздийи денал долеи политика хьаллоац дерригача мехкашкарча къахьегамхоша, дерригача машар безача халкъаша — адамлен дукха а дукхагІдолча даькъо. Цхьабакъда халкъий машареи кхерамзлени наькъа тІа латт Іалаьмате боккха экономически, политически, тІема низи наха психологически Іоткъам тІалоаттабу боарам боаццаш йоккха аппарати бе йоалла империалистически реакци.

Реакце низаша чакхйоах цаІ йола глобальни политика — кхохкам лаьгІбелга дохаде, дунен халкъашта юкъера гІулакхаш «шийлача тІема» хана хиннараштa тІадахьа лерхІаш йола экономически, дипломатически, тІема, психологически диверсей политика.

Дунен реакце глобальни политика тІаерзаяь я иштач глобальни де лерхІараштa. Ужаш хьадийцар 1945 шера декабрь бетта цу ханарча США президента Трумэна: «...вай яьккхача коталоно тІабиллаб американски халкъа дуненна кулгаллара даькъера даима тІалаттаргбола боккха бехктокхам. Дерригача дунен тІа дІахо хургбола машар дукхача даькъе ВІашагІкхийттача Штаташа дерригача къамий кулгалхочун декхар кхоачашданза шоаш Іерг ца хилар дІахьокхарах тийша хургба». Цхьабакъда тІом чакхбаьначул тІехьагІара дунен халкъашта юкъера событеш США империалистий планаши расчеташи вІалла теркал еш а ихаяц дегІа.

Бакъда, цар тІагІертта чакхъяьхай тІема кхерам тІатувсарен гІожача атомни шантажен политика, хІаьта хІанз а цу тІара яьина а яц. Амма тІема юсттерча балансироване политика дерригача дунен тІа «американски сий» лохдаьд.

ТІаккха цу ханна чакхъяннай кІоарга прогрессивни процессаш. Социалистически революци котьяьлар Европаи Азеи дукхача мехкашка, Кубе. Къамий — шоай мукъален къовсама низо чутехар дунен колониальни система, шоай мукъе даьнна дукха халкъаш социалистически ориентаце новкъа даьннад. Низий соотношена дерригача дунен тІа хувцаеннай социализмана пайданерча тайпара.

Цу хьалашка империалистически реакци ялац ший глобальни политикана коррективаш ца йича. Дагалаттараш, кхетадеш да, хьалха хиннараш дисад хувца ца луш — агрессивни да. Амма хІанз уж хІамаш хьуладе, маькарагІа йола тактика лелае гІерт — стратегически декхараш тІахехкаш тІема атакаш еш а ца къестадеш, дукхача ханна долча коммунизм шорттига чура толхае, «юхакхувса», «хІалакье» лаьхІарча гІулакхашца къестаде.

* * *

Дунен реакце арахьарча политика а стратеге а хоадам беш бола лостам ба шоай агрессивни планаш кхоачашъяра наькъа тІара кеоттера новкъарло йолча СССР духьалара къовсам. Цудухьа да империалистий ерригача политика юкъмоттиг антисоветизм хилар.

Цу политика лоархІамегІара звено я СССР-а хаддаиза беш бола тІема тІатоІам. «Шийлача тІема» хана гІийртар США ший атомни герз тІех хиларца СССР унзаръяккха. Амма из дукха дІаьхдаланзар. Цул совгІа, СССР 1957 шера дунен тІа массанел а хьалха яхийтар космосе лаьттан спутник. Фу дар цу хана США хиннар! Пресса, радио, тайп-тайпара бола ораторааш бар «эрсий хьалха баьннаб вайла» яхаш мохьарч детташ...

«ФуннагІа хуле а, тІехьакхе эрсаитаІ» — шоаш бохар хьагойташ долча цу лозунгаца къахьегаш бар Пентагон, ІилмахоЙ, специалисташ. ХІаьта «тІехьа а кхийра» юххера а, урагІа яхийтар шоай космически ракеташ. Фу хувцаделар? ХІама а, СССР-о-м цхьаннена кхерам тІа мича тессар е хІанз а тессац.

Амма цул тІехьагІа а йоалаш яц американски империализм ший СССР-а тІема гобара тактика тІара. Наггахьбар мара юкъера ца боалийташ Малхбузен Европа дерригача мехкашка лоаттаю США-с ший бІун йоккхий соединенеш: ФРГ, Великобритани, Итали, Греци, Испани, Португали, Исланди, Бельги, Нидерланды. Средиземни форда тІа лела США 6-гІа флот. Цул совгІа, НАТО-на чудоагІача мехкий а да кердагІдолча американски герзах, СССР-ей цун цхьоагІонбокъонца лаьрхІача Пентагона кара а дола шоай доккхий тІема низаш. Ерригa Малхбоален Европа хьалйиза я ядерни герзах, СССР-ей цун цхьогІонхойн доазонашта геттара юхе а гІорташ. Лаьттан ерригача континенташ тІа листта яда американски тІема базаш. Тихий океана йистошка лела США 7-гІа флот.

США кулгалду деятелаш гІерт тІема базаш эшаш я «къаман кхерамзленна» ала. Бокъонца лаьрхІача уж базаш экспанси яра кийчдаь хІама да, эггара хьалха СССР-а духьал ерзаяь а йолаш.

Антисоветизма стратеге лоархІамегІара лостам ба дунен социализма система чура толхае, цун барт бохабе, цу наькъаца СССР цхьаь йита гІерташ реакце тІагІертта леладу гІулакхаш. Йовзаш йола цхьацца мехкаш социалистически системах «Іотедара», «Іоувзадара» тактика къаьгта гуш яр, масала, Венгре (1956 ш.) а Чехословаке (1968 ш.) я хиннача событешка. США къайлагІа а доацаш духхьал тІом бир социализма мехка — Вьетнама — духьал. Дунен тІа эггара низболашагІйолча агрессоро, нах хІалакбара эггара кердагІйола средствааш юкъе а йоалаеш лоаттабаь біеха тІом чакхбальлар тІема гІулакхашка диллача санна, моральни гІулакхашка диллача а американски империализм эша а эшаш.

Социализма низашта гуччахьа тІемаца духьалъяьлча сий дов ийша а нийша, империализма теркам тІабохийт неоколониализма политиканеи тактиканеи: дохаде гІерт Африкаи Азеи мукъадаьннача халкъий шоай мукъагІа хилар шоай тІема низашца а ца дохадеш, империалистически политика хьарсам чу бахача цар лоалахой новкъосталца. Пентагон, ЦРУ, агрессе, диверсе, шпионажа, кхыйола центраш гІерт прогрессивни режимаш чура толхае а лелхийта а. Амма из практика а яц перспективни, лархІа йиш йолаш, хІана аьлча дукха а дукхагІа да СССР-и кхыдола социалистически мехкаши шоай тешаме доттагІий хиларах тийша дола мукъадаьнна къамаш.

* * *

Ший къаьстта йола догдоахилга лерхІ реакце социализм наха дегазъяккхара, СССР влияни йохаяра, из гоамъяра тІаерзаяьча идеологически диверсеех. Латташ ба дика вІаштІехьбаьккха а йоагтІаш йолча къамийн дунен халкъашта юкъерчеи центраша лостам телаш а бола «психологически тІом». Из тІом хьеберийи вІаштІехьбоахарийн мукъагІа я Іалаьмате дукха финансови средстваш, Іалаьмате йоккха аппарат, «Іилма-тохкама» институташи лабораторешн оалашъярий хьисапера «Іилма» базеи: США 170 гаргга я уж, ФРГ — 100 совгІа, Канада — 30, иштта кхы дІахо а.

Психологически тІом массови информаце средствашца лелабаь Іац. Цу гІулакха боккха лоархІам болаш я ший мукъагІа дерригача дунен тІа дІадаьржа шпионажен политически диверсейи мазаши, «Свобода», «Свободная Европа», «Голос Америки» «Немецкая волна», «Би-би-си» яха радиостанцеши, кхыдараши а долаш йола ЦРУ. Пентагона а я иштта США ялх миллион йолча армена метел НАТО-на чудоагІача мехкашка а кхыча районашка а психологически обработка еш йола йоккха идеологически аппараташ. США госдепартаменте хинна культура дешашта йола лаьрхІа бюро дукха ха йоацаш призидента решенегІа дІаккхийтай правительства керттерча пропаганда органах — ЮСИА, «Информаценеи культура обменаи йола американски агентство» яха организаци хьа а еш. Цу тайпара йола пропаганда службаш я империализма дерригача мехкашка.

«Психологически тІема» эскара цхьа бос бола униформа тІаювхац — цун я хьадда заданеш кхоачашъеш йола тайп-тайпара подразделенеш. Буржуазни теоретикаш шоай тІехьтІехьагІа кІезигагІа безам хул философе, политэкономе, социалоге дешашта марксисташца къовса. Цу гІулакха цар пайда эц Р. Гароди, Э. Фишер, М. Джилас санна болча марксизма-ленинизма тайп-тайпарча ревизионистех, фальсификаторех, социализман коммунизман моделеш уvттаерех. маонзмана пропаганда еш цІогІарч хьеккхарех. Эггара агрессивнегІа болча реакце идейни крестоносций группа лерхІ социализм цІенъяь дІаяккхара де дезар да, ха ца а йоаеш, цу гІулакха хьинаре оарцагІдоалар, аьнна. Цар корта а уж хьалхьебер а американски монополеша (эггара хьалха Рокфеллера) къаман кхерамзлен дешашта волча США президента советника поста тІа хьожаваь гІорваьнна вола антисоветчик Збигнев Бзежинский ва.

З. Бжезинске стратегически плана чубоагІа керттера ши лостам: малхбузен дунен тІара обыватель психологически кийчвари «дег чу хургдолаш» тохари — социализма мехкашта чу идеологически диверсеш яр. Дукхха бола обывателиш политически наивность йолаш а дерригa гІулакхаш ца довзаш а хилар дог доахаш йоаржаь я «сага бокъонаш лораяр» аьнна кодови цІи тилла гІаре операци. ХІаьта керте президент Картер латтача США, иштта Англе, ФРГ, Канада, кхычар доал деча гІозараша цун ирагІа йола юхь СССР-и социализма кхыча мехкаштен тІахьожаяьй. Бокъалдар аьлча, США-на шоашта чухь эггара гІожагІча тайпара ма телхайой сага бокъонаш, хІаьта из дунен общественноста дика ховш а да. Из иштта доллашехьа, Бзежинске заявлени ю вай арахьара политика тІалатта лард а хинна антикоммунизма метта дІаотта еза «сага бокъонаш» яхаш.

Цхьаькха иззамо гІаре кампани йоаржаьй США-с «советски кхерам» аьнна шифр а йолаш. Из гІулакх деш, диверсанташа бокъонца теркалъю обывателa психологи — цун предрассудкаш, из кхоаненах кхераш хилар, уж лела дуне фашизма лоалах кІалхардаьккхар ЦІе Эскар долга, СССР-о цІаккха а цхьаннена а кхерам тІа ца тийсалга а ца тувсилга а, бокъонца халкъашта кхерам тІалоаттабераш США милитаристаши цар цхьоагІонхойн болга массанена а ховш доллашехьа.

Господина Бжезинске лерхІар — наьха «хьаькъал кІаьддар, бахача наьха цхьайола группаш, къаьстта кагирхой, «толхаяр», индивидуализм, эгоизм, хьагІ, вІаьхий хилагІйола уйлаш, хІама йоккхилга кхайкадар. Цунна тІаерзаяь я империализма ерригa пропагандистски аппарат. «Доазол дехьенна йола радиовещани» яхача ший доклада тІа (февраль 1978 ш.) президента Картера аьлар доазонна дехьеннарча радиовещане система «американски арахьарча политика керттерча элементех цаІ я», цунца цо белгалдаьккхар: «доазол дехьенна йолча вай радиовещане лоархІамегІара аудитори Советски Союзеи Малхбоален Европеи я» аьнна.

Советски Союзеи вошал долча социалистически мехкийн халкъаш хаьдда духьал да СССР чурча гІулакхашта юкъе гІертача идеологически диверсей, антисоветизма политикана. Кхохкам кІаьдбар идеологешта юкъе машар оттар дац. Идеологически къовсам — классови къовсама керттерча формаех цаІ. Из законах а хиланза баргбоацаш а ба вІаши духьал латта ши система — капитализми социализми йолаш йолча хана. Амма укхаза лоархІаме да цу къовсама маІйн баррикадана дехьа а сехьа а латтача низаша де лерхІар кхетадар. Цо торо хулийтаргья империализма идеологически диверсантий тийшача балхашта духьаллатара, машара а халкъий прогресса а моастагІий во гІулакхаш бокъонца соцадара эша толашагІа йола позици лаца.

В. ПЛАТКОВСКИЙ.

100.000 совгӀа болча мексиканцаша шоай кулгаш яздир Мексикански коммунистически парти (МКП) хьаллоацаш, хӀаьта болхлой классайи берригача къахьегамхойи денале отряд хиларах тарра лоархӀам болаш из йолга дӀа а кхайкадир. МКП хьаллоацаши цун мугӀарашка керда членаш чуозаши толаме чакхъяьккхача общенациональни кампане тешал ду болхлой классанеи ахархоштеи, кулгалхошта, интеллигенцена юкъе компарте влияни айенна хилара.

СУРТА ТӀА: Мехико кулгаш яздеча хана.

АДН—ТАСС сурт.

СОЦИАЛИЗМА МЕХКАШ

ЛОДЗИНСКИ ТРИКОТАЖ СОВЕТСКИ РЫНКЕ

«Марко» яхача лодзински комбинате яьржача социалистически яхья декхар — советски рынке лодзински трикотажа сий лакха лоаттадар. Из дӀайолаеннай 1975 шера. Цу хана советски рынок хьалхарчул дуккхагӀа хетта йолаелар лодзински производства трикотажни изделеш, дикка лакхделар советски заказаш.

Хьадда цу хана комбината чуйоагӀарех цхьан предприяте соцадир польски арахьарча торговле организацешка гӀолла советски городашкарча магазинашка кхоачаш дола товараш арахецара къаьстта теркам тӀабохийтилга. Доккха беркат даьлар СССР-а лаьрхӀа йола изделеш арахецара темпаш сихъяра а цар дикал лакхъяра а болабеннача къовсамах.

«Марко» яхача комбината изделеш дӀаухийт дуккхача мехкий рынкашка. Цхьабакъда эггара дуккхагӀа уж ийер Советски Союз я. Предприяте ерригача экспортах ах СССР дӀаухийта товараш да. Укхаза арахецача берий хачейи курткайи иттлагӀа дакъа, хӀара иттлагӀйола юбка, эластични трикотажа свитер, школьникашта лаьрхӀа дола тайп-тайпара трикотажни барзкъаш советски рыникана лаьрхӀа да.

«Марко» дилла а лоаттаю шийн клиенташта керда хӀамаш. Иштта, гарггарча хана йолаергья укхаза арахеца, искусственни пряжа хлопках а эеш янь, керда трикотаж. Из хоза а гигиеничнегӀа а йола смесь я. Цунах хьаю кхалнаха лаьрхӀа брюкеш, юбкаши костюмаши, спортивничаргара денз сайрийна ювхаерашка кхачалца йола, кердача моделах хьаянь, жакеташи курткаши. Духхьашха болабеннаб комбинате трикотажа цхьаькха тайпа арахеца — аьха бистора, цунах хьае йиш я палчакха корта а болаш йола модни спортивни курткаш.

СССР арахецача продукцена шефство лелае болабеннаб кхыча предприятешка а. Лодзински болхлоша хьаллоацаш я цу шефства идея. Дикал, дӀатӀахьежача бӀарг тӀаотташ хилар. Вай хана еча тайпара хьаянь хилар — из я дукхача лодзински заводашкеи фабрикашкеи хӀара денна чакхйоахаш йола девиз, хӀаьта из СССР-е экспорт ерий клуба юкъеваха толашагӀйола рекомендаци я. Цу тайпара клуб хьаньяр Лодзе Октябра 60 шу дизара сийна. ХӀанзе а цуна чуйоагӀа массехк итташ промышленни предприятеш, эггара хьалха яйгача промышленноста яраш а йолаш.

СССР йода экспортни продукци бахьан йолаеннача яхьо торо хилийтар из арахецараштеи дӀайийераштеи юкъера контакташ шерье, уж вӀаши дикагӀа бовзийта.

Берна БОНКОВСКИ.
(Интерпресс—АПН).

Дунен халкъашта юкъера заметкаш

ЗЕХЬА ЯЬ ВИЗИТ

Дукха ха йоацаш США президент Дж. Картера Латински Америкай Африкай мехкашка яь визит шерра ювцаш яр ВӀашагӀкхийттача Штаташка санна, из хиннача мехкашка а. Дж. Картера вояжа латиноамерикански даькъа хьакъехьа къулбседкъа-американски обозревателашта хийттар дар тӀеххьарча цӀенхаштта телхача шийн къулбехьарча лоалахошцарча гӀулакхашта «кӀезига ремонт е» лаьрхӀа я США аьнна.

Цхьабакъда США-и Венесуэлаа президентий вӀашагӀкхетар чакх мишта даьлар дувцаш, «Нью-Йорк дейли ньюс» газето яздаьча тайпара, Картера Пересоца переговораш еш «кертерча экономически дешай хьакъехьара цар уйлаш вӀашагӀкхийттаяц».

Ховш долча тайпара, массахьарчул хьалхагӀа Дж. Картер ваха хинна Венесуэла а юкъейоалаеш дола. Латински Америка дуккха мехкаш дуккха ха хьалгӀа денз дӀахайта да къулбседкъаамерикански монополеша къамий экономикана деча низашта шоаш раьза ца хилар. Долчча тайпара аьлча, Латински Америкера США капиталовложенеш ткъаь миллиарда долларал совгӀа я, вешта аьлча дегӀаухача мехкашкарча ерригача капиталовложенеех 70 процент. Американски доллараш дукхагӀча даькъе, горнодобывающии мехкдаьттадоаккхачеи доакъошка декх. дӀахо йолача хана но торо хулийт США-с дӀакхухьача бедала маьхаш искусственно лохде. Латински Америке хьакхухийтача промышленни товарий маьхаш даим лакхдеш шехьа а. Обмен цу тайпара нийсхо йоацаш хилар бахьан долаш латиноамерикански мехкий ВӀашагӀкхийттача Штаташцара торговли шер-шера 4 миллиард доллар дефицит йолаш хул.

Венесуэле лерхӀаш бар, Дж. Картера визит йолаш къилбаседаамерикански монополий гӀаьрахой политикана доазув оттадара, мехкашта юкъерча торгово-экономически отношеней ерригача комплекса хувцамаш дара тӀаерзаянь хоадам боллаш йола мероприятеш чакхйоахилга хьадехара дешаш США-на хьалхашка оттаде шоай йиш хургья аьнна. Къоастаярга дог доахаш хинна, Венесуэлана чӀоагГӀа лоархӀаме йола проблема яр дуккхача мехкаша, эггара хьалха ВӀашагӀкхийттача Штаташа, лоаттадеча товарий маьхашка хьежжа хургдола маьхаш мехкдаьттана оттадар.

США президент латиноамерикански лаьтта хиларах пайда а эцаш, эзарнел совгӀа болча политически, общественни, культурни деятелий викалаша хьадийлла письмо дахьийтар цунга. Письмо тӀа белгалдоахар США-неи Латински Америка мехкаштеи юкъерча отношеней «керда» этап хулалургьяц уж шоаш овлангара хийцача мара яхаш. ХӀаьта уж хувцалургьяц Кубана оттаянь блокада дӀа ца яьккхача.

США президента Каракасе даьча къамаьлах кхетаде йиш йолаш да, американски пресса геттара айдаь дувца латиноамерикански мехкашцара цун «керда» гӀулакхаш, бокъонца лаьрхӀача кердадаьнна хӀама долаш ца хилар. Венесуэльски экономически гӀозараштa давлени е гӀортар санна хӀама дар, дӀахо еш йола американски капиталовложенеши бедала продукташ нийяри ше арахецача бедала маьхий хьакъехьара Венесуэла политика кхетамца» хиларах тийша хургда аьнна Дж. Картера яь заявлени.

Американски президент Венесуэле вахаро цӀаьккха а бакъдир, ВӀашагӀкхийттача Штаташа де лерхӀаш дар цу континенте американски империализма позицеш ца талхийтара а чӀоагӀъяра а тӀадерзадаь дола, царна чӀоагГӀа хьаштдола стратегически гӀулакхаш хилар.

Ю. ЗАРИТОВСКИЙ.
(АПН).

ДАИМ ДИЙНА

(В. И. ЛЕНИН ГӀАЛГӀАЙ ПОЭЗЕ)

Гаргакхоачаш латт В. И. Ленин ваь ди. Советски Союзе цхьанна шера цхьаь-цаӀ город, юрт, къахьегама коллектив йицаш дерригa Ӏалам сомадоалаш дола из бӀаьстен ди белгал ца доаккхаш. Советски наха из ди белгалдоах шоаш болх беш, дешаш мел болча моттигашка хьинарегӀа къахьегарца, халкъа танзаш дукхагӀа ебаярца, Ленина хьехамаш кӀоаргагӀа Ӏомадарца.

Ленин! Эттара хьалха шоай сакхетамера вахар дӀадоладелча денз, царна гаьнна хьалхашкахьа никъ сийрда а боахаш, берригача советски наха а дунен тӀа мел долча прогрессивни адамашта а дагахьа латт из цӀи.

Вай мехкарча тайп-тайпарча къамий поэташа шоай эггара хьамсарагӀа, бочагӀа, дезагӀа дола иллеш хетадаьд Сийлахь-воккхача Ленина. Цхьанна къамах, эӀамига а воккха а, цхьаккха поэт вале тамаш я В. И. Ленинах къаьстта шийн дош ала ца хьожаш, из хоаста ца веш.

Иштта, лоамех дуxдувла шовдаш санна цӀенача уйлашца, хӀаране шийн-шийн каяларга хьежжа, В. И. Ленинах иллеш, стихаш, поэмаш язъяьй гӀалгӀай поэташа а. Цар шоай декхар лерхӀ «дуненна, дуне ше мо, доккха беркат даьнна» Ленин вувцилга, халкъий ираз кхоллаш, вахар тоадеш массе хана адамий керахьа латтаргбола цун сийрда хьехам хестабелга, хӀана аьлча, гӀалгӀай поэта-иллиалархочо Хамхоев Ахьмада ма-аллара: «Ӏаьржа дуне вайна кӀайдаьр, Ӏуйре сайре вайна хозъяьр... сий дола Ленин ва».

«Багара доагӀа дош сега тӀоа бар цун, наха бу хьехам, гуш хьежа малх бар, цун...» — аьннад баьччах эггара хьалхарча гӀалгӀай поэта Беков ДордагӀа Тембота.

Адамашта партӀато енна Советски Ӏаьдал оттар, дувза доагГӀача тайпара, Ленина цӀерaца дувза а дувзаш, паччахьа хана адамашка хинна низкъала хьал белгалдоах Бекова:

...Аьттехьа йийрзача молар
Болхлой цӀий долаш,
Аьрдехьа кхайдача дуар
Ахархой хьакъ долаш,
Лоаттам харцахьа бар хьа,
Яха хьалхара зама...

Къаьстта халача хьал тӀа бар паччахьа хана, вайнах санна, Россе юстарча мехкашка даьхача къамий къахьегамхой. Дешар дацар. Нийсхо яцар. Лаьтта дацар. Боадо, хоарцо, къел-мискал — из дар дӀа мел хьежача гуш хиннар. Иллей оазашта меттел, гӀийла узам бар вай лоамашка хозаш хиннар.

ГӀалгӀай поэта Яндиев Джамалдас кӀоаргга наьха дегашка дувшаргдолча дешаца дувц адамаша шоай баьччага тийса са а иразера вахар оттаде цо халкъаш гӀовттадар а:

Лелар уж адамаш, лелар,
Шоай баьчча варга сатуасаш,
КӀордадаь из миска вахар,
Аьргача къело саувзаш...
Набарах адам сомадаьккха,
Говзача баьречо ды санна,
Мискай мохк тӀаьнаш тӀа
баьккха,
Из хьалхаваьлар турпал
хинна.

«Шоайла вӀашка кхохкаденна, къаьна, къона ши дуне летар дорха эрсий Мехка, турпал болхлой Питере». Башхадикача поэта Озиев Ахьмада аьннача тайпара, хоарцонца баха Ӏемача рузкъан даьшта «Октябрь тӀахийцар» В. И. Ленина.

Паччахьа хана къаьстта доккхача Ӏазапе хиннача кагийча къамий, цу даькъе вайнаьха а даим йоакхо еш Ленин хилар дуккхача бакъдолча хӀамашца къоаггадаь дика хьахьокх шийн «Лакхаленга» яхача поэтически хроника тӀа поэта Чахкиев СаӀида.

Массе мехкашкарча къахьегамхой, доккхийча а кагийча а къамий цхьатарра доттагӀа хиннача Ленина хьехам бизза къоабалбаь тӀайийцар вайнаьха къахьегамхоша а, хӀана аьлча, «кагийча тӀадамех из боккха форд санна, адамий дагарчох» латташ бар из хьехам. Лакхехьа вай ма-аллара, «...массанел гаьнагӀа, массанел шаьрагӀа Ленина гуш хиннад: хинначох, хургдолчох дунен халкъ кхетадеш баьчча шийн дош аьннад...»

«Ленин» яхача поэма тӀа Озиев Салмана язду:

Революце тата даьлар,
Хезар массе миӀинге,
Цунца халкъаш сомадаьлар
Шоаш дол-долча моттиге.
Цу татаца екаш, хозаш
«Ленин» яха из цӀи яр,
Из цӀи, халкъий керахь
соцаш,
Балха наха лийхар яр.
Из цӀи яр из, лоамаш декош,
Укх са лоамашка хезар,
БӀаь шерашка бала текъош
Даьлача халкъа нийсар.

Халкъ нийса дӀакхувла къулба да вай Ленин. Цо беча хьехамо гучадоах къайладар, цун Ӏилмах кхетаро сийрдадоах баьдедар. Шоай кхел шоашта бе йоллара дунен халкъаш гӀеттадеш, нийсхои бокъои езаш бараш шоайла дукхагӀа кхотабеш, лоамах, довкъех, фордех бувлаш дерригача дунен тӀа дӀабаьржаб хӀанз Ленина хьехам. Массе а меттала, наьна цӀи йоаккхаш мо, безамца йоахаш хов дунен тӀа мел дола дикадар чулаьца Ильича сийрда цӀи.

Ленина хьехамца дах дунен адамаш. Из уйла белгал а йоаккхаш, хоза, говза аьннад поэта:

Бакъдар аьлча
Дийна волаш, юхь-духьала
Ленин бӀаргавайна вац со,
Цунца лийнна, Ӏийна вац!
Из дале а,
Се сакхетарг хилча гӀоне
Тахханалца цунах къаьста
Цхьаккха ди аз даьккхадац.

Ӏалаьмате доккха маӀан долаш а, меттахьа аьнна а, цӀенача дагара доагӀаш а, хезача кӀоаргга дег чу дувша хьакъ долаш а да поэта Плиев Махьмад-СаӀида дешаш:

Хьогвеннача къаст ба
Ленин,
Балха — дегӀа низ ба.
Ӏилман кӀоарга форд ба
Ленин.
Из боврабоаца малх ба.

Шийн ха кхьачча леш вола моллагӀа саг санна, Ленин валар эшане тӀаэцаш бац гӀалгӀай поэташ а. Маьлха дунен тӀа адамаш мел дахача хана вахаш хургва Ленин, цха уйла я шоай дуккхача стихашца цар кхайкаер.

Малх хьежаргба массе хана,
Адам даим дахаргда,
Ильич, цхьаккха доазув
доацаш,
Дунен керахь латтаргва...

Бера хана денз къахьегамхоех леза Ильича доккха дог кхы детта ца луш сецача 1924-ча шера гӀалгӀай поэташта юкъе эггара хьалха, вайнаьха меттала йоазув арадаьнна кхоачаш цхьа шу а далалехьа шийн «Ленин веннавац» яха стихотворени язйир Озиев Ахьмада. Лоаццача дешаща геттара къаьга хьахьокх поэта цу январь бетта шийлача деношка мехкага кхаьча хинна согато, дунен тӀарча къахьегамхой деха дегаш. Боккхача балийца кортош чу а даха, дерригa адам дода тӀеххьарча новкъа шоай Ильич накъавакха.

Дерригa «лаьтта а дуненга кодамбеш дувхьаш санна хеталуш» даьхкача цу бирсача деношка кхаьча согато мел йоккха яле а, цун дегӀ деннадар аьнна, Ленин вахаргхиларах бӀубенна, тоттадения додача адамо а Ленина шийх тарра кхеьча Коммунистически парте а цун никъ лорзагӀа ца боалийташ бизза дӀахьоргхиларах тешавеш да поэта Озиев Ахьмада ер дешаш:

«Ленин веннавац вай!»,
Йоах балха адамо
«Ленин веннавац шуи!»
Йоах дарза узамо...

Шерагара шерага дукхагӀа хул, тай техача санна мугӀарагӀа а увтташ, Ленинах бӀаргтоха Мавзолея наӀарах чуух нах. Уж ба заводашкара, фабрикашкара, колхозийи совхозийи кхашкара къахьегамхой. Царца хул мехка массе миӀингашкара тӀабаьхка боккхий а кагий а нах, доазол арахьара хьаьший. Мавзолее а баха шоашта дукха везача Ленинах бӀаргтехача наха дег тӀа уха уйлаш дика хьахьокх Чахкиев СаӀида «Ленин волча» яхача стихотворене тӀеххьарча мугӀараша:

«ДӀачувоал со,
гу из сона,
Вижа уллаш...
Сабар, юг,
ВӀалла боаца низ чубенна,
Детталу са къона дог.
ДӀачувоал со...
Гу адамаш —
Тайп-тайпара къамаш да...
Цун когашка,
Шек ца воалаш,
Аза-м дог Ӏодуллардар!
Халкъаша шоай иразага — коммунизмага — хьош бола никъ сийрда а боахаш, халкъашта юкъера доттагӀал чӀоагӀ а деш, тӀа-тӀа дукхагӀа а кӀоаргагӀа а адамий дегашка ювшаргья Ленина идеяш.

Тахан вахар къаьга да вай
Сигле йийкха, цӀена я,
Къа мел хьегар гӀоза ва
вай —
Цунца вахаш Ленин ва.

Хьамзат ОСМИЕВ,
йоазонхо.

САМУКЪАНЕ ЦӀА

Шалински районерча Майртуп яхача юртарча наха дукха деза шоай культура ЦӀа. Деза шоай мукъайола ха дика салоӀаш, сакъердаме цига дӀаяхьа йиш йоландаь. Укхаза алхха газеташ, журналаш дийша, телевизорга хьежа ца Ӏеш, дакъа лаца йиш я атеистически а салаӀара а сайренашка, викторинашка, книжкаш дешарий конференцешка, кхыча дуккхача мероприятешка.

Клубе баьхкачарна хозахетаргдолаш, дика кийчдаь да цун хӀара цӀа. Тайп-тайпара дукха стендаш я укхаза наьха теркам тӀаозаргболаш кийчъяь: «Салют, Котало!», «СССР халкъий доттагӀал», «КПСС XXV съезда решенеш — вахаре», «Денал айду Ӏа, комсомольски билет!», «Колхоза дикагӀа болах», кхыяраш а.

Уж ерригa стендаш кийчъяьр цу культура ЦӀагӀа итт шу совгӀча хана болх беш вола цун директор Цициев Ӏалви ва, шийн болх дукха безаш а, дика лелабеш а вола культурно-сердалон балха воккха энтузиаст.

Боккъонца бола культурно-сердалон балха кхуврч ба из культура ЦӀа. Дика лелабу укхаза наха интернациональни а атеистически а кхетам балара болх.

Майртупе алхха нохчий баьха ца Ӏеш, эрсий, дагестанцаш, хӀирий, украинцаш бах.

Уж массавар а вежарий санна шоайла безаш, барттайна бах. Культура ЦӀагӀа хӀара шера хул «Ленински доттагӀалца чӀоагӀа да вай» яха тематически сайре. Тайп-тайпарча къаман наха шерра дакъа лоац цу сайрене. Укхаза къамаьлаш деш хул колхозхой, хьехархой, лораш, юрта боахама специалисташ, кхыбола къахьегамхой. Цар дувц шоай вахарах, шоаш баьча, хьалкхийнача мехках лаьца, мел хьоашал даь НохчГӀалгӀайчено тӀаэц Россера, Украинера, Къилбаседа-ХӀирий республикера, кхыча дуккхача моттигашкара тӀабаьхка специалисташ. Цу сайрене хьахозаш хул эрсий иллеш, доахаш хул украински а лоамарой а халкъарий бӀалаш.

Дуккхача наха дакъа лоацаш чакхъювл укхаза хьехархой, лорий новкъосталца культура ЦӀен болхлоша кийчъеш йола атеистически сайренаш. Дика дӀабихьар укхаза СССР Конституцех, РСФСР Конституце проектах лаьца йола беседаш, лекцеш чакхъяхара болх а.

Кердача Конституцешта пропаганда еш, цар демократически чулоацам, политически лоархӀам наха дика дӀабовзийташ беседаш йир юрта Совета председателa Дидиев Макана, «Знание» яхача общества членаша.

Культура ЦӀагӀа дика традици хинна дӀаэттад колхозхойкагирхой Советски Эскаре гӀулакх де бахари саг йоалаяримаьре яхари, керда паспорташ хьадалар, бер дар дездар санна йола керда советски обрядаши цӀейши вахара юкъекхахьара тӀаберзабаь болх.

Сакъердаме а дика пайда луш а чакхъювл укхаза производства хьалхле лелаечарца, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тӀем тӀа дакъа лоацаш хиннaчарца кагирхой вӀашагӀбетталу «Кхаь ноахала вӀашагӀкхетар» яха сайренаш, кхы дуккхайола мероприятеш.

Шалински районе дика йовзаш я Майртупера художественни самодеятельность. Клубе дуккхаза концерташ тел цар, салаӀара сайренаш ю. ХӀаьта культура ЦӀен агитбригада шийн художественни кулгалхочунца Дидиева Джайнаца каст-каста шоай XXII партсъезда цӀерагӀча колхоза къахьегамхой болча иха ца Ӏеш, лоалаха ядача Ленинеи Куйбышевеи цӀерагӀча колхозашка а хьоашалгӀа ухаш концерташ телаш хул. Гурахьа, ялат чуэцача хана, вайнаьха ӀаьдалагӀа белхий а бий, дикка гӀо-новкъостал ду культура болхлоша ахархошта.

Культура ЦӀено шийн болх дика лелабеш хиларах цунна еннай «ТӀехдика болх бу клуб» яка цӀи, цул совгӀа, КПСС райкомеи Нохч-ГӀалгӀай культура министерстваи сийлен грамоташ а тийннай цунна.

Иштта дукха а доккхий а толамаш даха, шийн болх лерттӀа, боаггӀача бесса дӀабахьа вӀаштӀехьдоал культура болхлой шоай юртарча интеллигенцеца, юрта Советаца, колхоза правленеца, кхыча общественни организацешца боккха бувзам болландаь. Цун активе ба: С. Юнусов — колхоза парторг, Б. Орцуев — колхоза рабочкома председатель, М. Дидиев — юрта Совета председатель, М. Джабраилов — юртарча кагирхой сайрийнарча школа директор, С. Джамалдинов — хьехархо.

Иштта юртахошта идейнополитически кхетам балараи цар салоӀилга тоадараи тӀатеӀIа болх беш ба Майртупера культура болхлой.

Е. КИЗЕРОВА,
фармацевт.

«ДЖОН РИДА» ХЬАЛХАРА РЕЙС

Кастта шийн хьалхарча рейсагӀа гӀоргда керда советски танкер «Джон Рид». Иштта цӀи тиллай цунах США Коммунистически парти вӀашагӀъеллара цаӀ волча, цӀи хезача американски публициста Джон Рида сийна.

Джон Рид дийка вовзаш а дагавоагӀаш а ва вай мехка. Из хиннав цӀенча дегаца Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци могаеш хьаллаьцача башха дукха боацача, кхыча мехкашкарча нахах цаӀ. Октябрь котбьынача деношка вай мехка хиннав из, цунна бӀаргайнай лоархӀаме исторически событеш, хӀаьта ше журналист хиларах тарра шийн корреспонденцешца нийса дӀа а йовзийтай цо уж. Шийна бӀаргадайнар дӀаяьздаьд цо «Дуне оагадаь итт ди» яхача вай мехка а доазол арахьа а миллионаш тиражаш йолаш дуккхаза арахийцача книжка тӀа.

Публицист а йоазонхо а из хиларах тарра советски наха чӀоаггӀа мах беш дунен халкъашта юкъерча болхлойи коммунистически болама цӀи хеза волча викала санна сий ду Джон Рида. Доккха дакъа лаьцад цо Ӏоткъамаи эксплуатаценеи кӀалхара адамаш мукъалахара гӀулакха юкъе. Джон Рид веннав Россе, хӀаьта Москве ЦӀеча майда тӀа, Кремлевски пена юхье дӀа а веллав из.

ЦӀи хезача американски йоазонхочун-коммуниста цӀи советски кердача кемах тилла лархӀар — советски халкъа из чӀоагГӀа везаш хилар да.

Юрий ЛУКАСИК.
(АПН).

КИЙЧЛУШ Я «БАШЛОАМ»

Советски яхача юртарча районни культура ЦӀагӀа вӀашагӀъелла я «Башлоам» яха музыкально-хореографически ансамбль. Нохч-ГӀалгӀай АССР-а хоровой общества эггара дикагӀа йола коллектив я из. Вай республике меттел, дуккхача моттигашка йовзаш а езаш а я из. Дуккхаза хиннай «Башлоам» Москве, Украине, Ростовски областе, Краснодарски Ставропольски краяшка, Дагестане, Къилбаседа-ХӀирий мехка, Черсий-Балкхарой республике. ХӀаьта, вай республика комсомола делегацеца Венгре яха хиннай ансамбла халхара группа.

«Башлоам» яха ансамбль вӀашагӀъеллар а, даиман цунна кулгалдеш хьавоагӀар а самодеятельни искусства энтузиаст, Нохч-ГӀалгӀай АССР культура заслуженни болхло Алиев Хьасан ва, шийн болх дика бовзаш вола, хьинаре хьаьнала къахьегаш вола саг.

Шоай районерча ахархошта, Нохч-ГӀалгӀайчерча а, кхыча дуккхача моттигашкарча къахьегамхошта а концерташ телаш, цар самукъадоахаш, хьожаш багӀараштa шоай искусство дика йовзийташ хьинаре къахьегаш лелабу ансамбло шийн болх.

ХӀаьта укх шера, май бетта, Ростовски областе гастролешка яха кийчлуш я ансамбль. Цига хьокха керда программа я хӀанз ансамбло кийчъеш.

Цу коллективе дакъа лоацаш 150 совгӀа саг ва, царех — 120 керттерча составе ва, 35 саг — кийчон группе.

Дахача юбилейни шера ансамбло шоай районе а, вай республике а 70 совгӀа концерт делар ахархошта, болхлошта, гӀишлошта, мехкдаьтта чакхдоахараштa, кхыча дуккхача къахьегамхошта.

Ансамбла чуйоагӀаш я: хор, халхара коллективаш, халкъа инструментий оркестр, массехк иллиалархой группа.

Халкъа багахбувцамеи музыкальни фольклора, советски а моттигерча а авторий произведенешта йоккха пропаганда ю цу коллективо. Цудухьа дукхаза тийннай цунна республикански, Ерригроссийски, Ерригсоюзни къахьегамхой самодеятельни художественни кхоллама фестивалий лауреатий цӀи. Документальни а телевизионни а фильмаш доахаш кхозза дакъа лаьцад цу коллективо, пхезза — киножурналашка, диазза хьахьекхай из Ерригсоюзни «Ха» яхача телевизонни программе. Дахача шера вай Нохч-ГӀалгӀай радио а телевидене а ялхазза концерт луш хилар ансамбль. «Башлоамах» даьха сурташ дуккхаза тӀадаьхар «Огонек», «Музыкальни вахар», «Культурно-сердалон болх», хӀаьта Польше арадувлача «Совето мохк» яхача журналаш.

Вайнаьха халкъа музыкальни а хореографически а искусство традицеш лораеш а йоаржаеш а дика новкъостал ду ансамбла коллективо.

Боккха учебно-методически а кхоллама а болх лелабу ансамбла кулгалхочо Алиев Хьасана цу шийн коллективе, тайп-тайпара формаш юкъекхухьаш искусствах лаьца йола лекцеш еш, халхарах а музыкальни искусствах а лаьца дола кинофильмаш хьокх. Профессиональни коллективаи концерташка кхувл доакъашхой.

Дукха ха йоацаш берий художественни самодеятельноста республикански смотре дакъа лоацаш яр ансамбла эӀамагӀйола группа. Жюре а хьожаш багӀараша а боккха мах беш чакхъяьлар из смотр.

Советски района культура болхлой конференце дийцар КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи «Юрташка бахача наха культурни гӀулакхаш делга дӀахо тоадарах» бола соцам вахара юкъе дикагӀа лелабе беза яхаш дола къамаьл.

Цу конференце дукха дика дешаш аьлар «Башлоама» концертни деятельностех лаьца, дийцар мел боккха болх лелабу ансамбло вай республикерча къахьегамхошта искусство йовзийташ, цар самукъадоаккхаш беш болча балхах лаьца.

Ансамбла коллективо лерхӀ кхы а дикагӀа шоай болх тоабе, керда программаш кийчъе, ахархошта а кхыча къахьегамхошта а дукхагӀа концерташ тела.

Юрташка бахача наха культурни шефство дика лелаярах 1976 шера «Башлоама» делар СССР культура министерстваи, культура болхлой профсоюза ЦК-и, юрта боахамеи заготовкайи болхлой профсоюза ЦК-и Сийлен диплом, хӀаьта, цу ансамбла кулгалхочоа — Алиев Хьасана — «Юртарча культурно-шефски балха отличник» яха значок.

«Башлоам» ма-даггара кийчлуш я ше дика йовзаш йолча Дона тӀарча зрителашца вӀашагӀкхета.

Никъ дика хилба хьа, «Башлоам»!

С. ПЯТАШ,
НГӀАССР хоровой обществa воккхагӀа вола методист.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 апрель.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Ӏуйранара гимнастика. 8.55 — «Мичад шо, зурманчий»! 9.25 — «ДӀаьхача деной бутт». Телевизионни художественни фильм. 3-гӀа сери. 10.50 — «Кинопикъбара клуб». ДӀахьош вар — журналист О. К. Игнатьев. 14.00 — Документальни фильмай программа. 15.10 — «Вайна деза Ӏалам». 15.30 — «Курс на Янал» яха телевизионни очерк. 16.00 — «Шахматни школа». Разряднекий класс. 16.30 — «Хьа ленински библиотека». 17.00 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «ХӀара сурта тӀа — малх». 18.30 — Миллионий ленински университет: «Кхерамеча наькъа тӀа Китай». 19.00 — Домбра ... дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Р. Белова. 19.30 — «ДӀаьхача деной бутт» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 4-гӀа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Спортивни программа: спортивни гимнастиках йола СССР чемпионат. МаӀа нах. Челябинскера передача. СССР халкъий 4-гӀа Ӏан спартакиада итогаш. 22.45 — Илли оал РСФСР халкъа артисткас Л. Масленниковас. Цул тӀехьагӀа — кердадараш.

II ПРОГРАММА.

18.00 — Берашта лаьрхӀа мультфильм. 18.15 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀолла». Информационни программа (эрсий, гӀалгӀай меттала). 18.35 — Атеистически темаех. «СССР Конституцера хьежжа». 18.45 — «Технически информаце вестник». 19.00 — «Сийлахь-доккхача вахара оагӀонаш». «Лондоне ва Ильич». Телевизионни документальни фильм. 19.10 — «Хьа орденаш, комсомол». Хьалхара передача (гӀалгӀай меттала). 19.30 — «Къилбаседа Кавказ». Киножурнал. 19.40 — «Юртара вахар». Телевизионни журнал (гӀалгӀай меттала). 20.10 — «Халхаювл Нинель Курганина». Телевизионни фильм.

21 апрель
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Ӏуйранара гимнастика. 8.55 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 9.55 — «ДӀаьхача деной бутт». Телевизионни художественни фильм. 4-гӀа сери. 11.20 — «Дунен халкъий кхолламаш». 14.30 — «Хьа къахьегам — хьа лакхалеш». Документальни фильмай программа. 15.35 — В. Маяковске стихаш дӀаеш артиста Л. Филатова. 15.55 — «ЦӀеча байракха мугӀаьха да тхо». Документальни фильм. 16.05 — Москвай москвичаша. 16.35 — Т. Хренников. — ЧӀондарга оркестраца дола шоллагӀа концерт. 16.55 — В. И. Ленин ваь 108 шу дизара хетаь торжественни собрани. Концерт. Съездий Кремлевски Дворецера трансляци. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — Спортивни гимнастиках йола СССР чемпионат. Кхалнах. Челябинскера передача. 22.30 — Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои эстрадно-симфонически оркестра концерт. Ингстедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Доккхача доттагӀалаи оагӀонаш». Телевизионни документальни фильм. 18.25 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.45 — Кхоана — Ерригсоюзни ленински коммунистически субботник! 18.55 — «Оаха хьона доклад ю, новкъост Ленин». 19.20 — Телевизионни документальни фильм. 19.30 — «В. И. Ленина суртсибат гӀалгӀай поэзе» (гӀалгӀай меттала). 19.55 — Киножурнал. 20.05 — «Вай заслуженни бараш». Библиотекарь А. В. Серых. 20.35 — «Ленин. ТӀеххьара оагӀонаш». Телевизионни документальни фильм.

РАДИО

20 апрель.

6.30 — ХӀара кхайна — дикала знак! «СихагӀа чакхдаха бӀаьстенкхашкара балхаш». Шалински районера передача (гӀалгӀай меттала). 6.45 — Хоамаш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Советски Эскара бӀухой къахетагӀа». Концерт. 9.15 — «РСФСР Конституци Ӏомаеш да тхо». 9.35 — Ашараш. 9.45 — «Говзала хьокхам». Швейно - производственни объединене резчиках А. Исаевах йола зарисовка (гӀалгӀай меттала). 17.00 — «Йоазонхочун-большевика никъ». Б. Зязиков ваь 70 шу дизарга (гӀалгӀай меттала). 17.20 — Халкъа ашараш. 17.30 — «Юрта боахама техникаш бизза пайда эца». 17.45 — 22 апреле берригаш коммунистически субботнике арабаргба. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала). 18.40 — «Халкъа тӀахьожамхой болх беш ва» (нохчий меттала).

Хоттам

Тахан республике гӀоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 14—19, Грозне 16—18 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана кӀезиг-дукха морхаш а йолаш, лаьгӀо догӀа а делхаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 0—5, дийнахьа 5—10 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

КОНСУЛЬТАЦЕШ ЕРГЬЯ

КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА МАРКСИЗМАИ - ЛЕНИНИЗМАИ УНИВЕРСИТЕТО ИДЕОЛОГИЧЕСКИ КАДРАЙ ФАКУЛЬТЕТА ӀИЛМАН АТЕИЗМА ОТДЕЛЕНЕ ЗАОЧНО ДЕШАШ БАРАШКА ДӀАХОЙТ ЛЕКЦЕШИ РЕФЕРАТАШИ КИЙЧЪЯРА ЕШ ЙОЛА КОНСУЛЬТАЦЕШ ХӀАРА БЕТТА ШОЛЛАГӀЧЕИ ДИЪЛАГӀЧЕИ КХАЬРАЧА ДИЙНАХЬА 15 САХЬАТ ДАЬЛЧА КПСС ОБКОМА ПОЛИТИЧЕСКИ ДЕШАРА ЦӀЕН ӀИЛМАН АТЕИЗМА КАБИНЕТЕ ЕШ ХУРГЙОЛГА.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30, корректорской — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный. ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05122. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 3050.